Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἕνας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. ✵ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 9 ΤΟΥ ΜΑΗ 1910 ✵ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✵ ΑΡΙΘΜΟΣ 391

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ. Βιβλιογραφία.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ στὸν κ. Α. Πάλλη.
Μ. ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ. Μουτικοκριτικὰ γυμνάσματα (τέλος).
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Σημειώματα ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ τὸ θάνατο τοῦ Moréas.
ΛΙΛΙΚΑ ΜΠΕΤΣΙΚΑ. Ἔκφυλη ;—Ἡ ἐκκλησιά μου.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. Ἔργα καὶ ἡμέραι—Τῆς κοιλιᾶς.
ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ στὴ «Φοιτ. Συντροφιά».
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ. «Ὅσοι ἄνθρωποι προέλθετε».
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Κριτικὴ σημειωσούλα—«Στὸ ἄλμπουρο».
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

"ΟΣΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΡΟΕΛΘΕΤΕ,,

Ἀφιερωμένο στὸ σοβαρὸ ἐργάτη τῆς Ἰδέας Ἰ. Δραγούμη.

ΕΛΛΑΔΙΚΟΙ

Τί εἶναι ὁ μορφωμένος Ἕλληνας ; Ὅλοι τὸ ξέρομε. Ἕνας μπόσικος, ψευτοπασαλειμμένος ἀπὸ πρόχειρες γνώσες ἀνθρωπάκος μὲ τὸ κεφάλι ὄρθιο—συνήθως κουτσαβακίστικα ὄρθιο—καὶ τὴν ψυχὴ σκυμμένη. Ἕνας ραγιὰς ἀνήθικος. Ὄχι ἐχθρὸς τῆς καθιερωμένης ἠθικῆς, ἀλλὰ χωρὶς καμιὰν ἠθική. Καὶ τὸ χειρότερο ἀπόλα, παντοῦ καὶ πάντα θεατρίνος. Θεατρίνος, ποὺ εὔκολα μαθαίνει τοὺς ρόλους του καὶ παντοῦ καλὰ τὰ καταφέρνει. Δὲν εἶναι αὐτὸς κανένας βλάκας.

Ἡ ζωή του εἶναι ἕνα μυστικὰ συμφωνημένο ἀλληλοβάσταγμα κι ἀλληλοσπρώξιμο κι ἀλληλομπαλανσάρισμα. Ὁ παπάκης, ὁ νονός, ὁ θεῖος, ὁ οἰκογενειακὸς φίλος, ὁ κουμπάρος βουλευτὴς θὰ σηκωθοῦν στὸ πόδι καὶ θὰ τρέξουν γιὰ νὰ πάρει ὁ Τοτὸς τὸ χαρτί του ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο, νὰ βγεῖ κατόπιν ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο, νὰ διοριστεῖ, νὰ μὴ φανερωθεῖ τὸ διαχειριστικὸ ἔλλειμμά του, ὡσότου ὅλοι κι ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τὸ καλύψουν, νὰ τονὲ παντρέψουν, νὰ τὸν ἀποσιάζουν ὁλοένα καὶ νὰ τονὲ σύρουν ἔτσι ἀναβασταχτὸ ἴσαμε τὸν τάφο. Κι ὅταν πετύχει ἡ εὐεργετική του—ἡ κηδεία του—σημαίνει τὶς περισσότερες φορὲς πὼς ἔπαιξε κάπως πετυχεμένα τὸ ρόλο του ὁ μακαρίτης, μὲ τὴν ἀκατάπαυτη βοήθεια, ποὺ ἔπαιρνε ἀπὸ τὰ μάτια καὶ τὰ χειροκροτήματα τῶν ἀκροατῶν του. Δηλαδὴ τῶν συναδέρφων του.

Ὅλα τὰ κατκφέρνει μιὰ χαρά. Τὰ μεγάλα βάρη τῆς ζωῆς ἀνήκουν στὴν ἀνώνυμη ἑταιρία, ποὺ ἀποτελοῦν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι μαζύ του, μὲ σκοπὸ «*τὴν ἐπιχείρηση τῆς ζωῆς*» καὶ στὸν κάθε ἕνα ἀποκλειστικὰ πέφτει μόνο τὸ βάρος νὰ παράγει γνώμες γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα, ποὺ κουβεντιάζονται στοὺς καφενέδες καὶ στὰ σαλόνια. Κι ἀλλοίμονο στοὺς ἄλλους, ἂν τύχει νὰ ξέρει καὶ ξένες γλώσσες καὶ διαβάζει πότε-πότε ξένα βιβλία καὶ περιοδικά.

Καὶ παίζουν ὅλοι τὸ σκάκι τῆς ζωῆς τους, κ' οἱ δικηγόροι κ' οἱ γιατροὶ κ' οἱ δασκάλοι κ' οἱ ἱεροκήρυκες κ' οἱ καντηλανάφτηδες, εἴτε μιλοῦν εἴτε σωπαίνουν, εἴτε περπατοῦν εἴτε στέκονται, ὅλοι ἀγορεύουν. Σὲ κάθε κίνηση, σὲ κάθε κουβέντα, στὴν εἰσήγηση τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ στὸ κάλεσμα τοῦ λούστρου νὰ γυαλίσῃ τὰ παπούτσια του, κάποιο ἀκροατήριο, ποὺ τόχει τοποθετήσει μέσα του, πάντα τοῦ φωνάζει:—Μπράβο, μπράβο. Κ' ἡ ψυχή του κάνει τὴν ἀπαραίτητη ρεβερέντζα στὸ ἀκροατήριο της καὶ τὸ μοῦτρο του παίρνει τότε τὴν περίφημη ρωμαϊκὴ ἔκφραση:—Ἀμὲ γιὰ ποιόν μὲ παίρνετε ἐμένα ;

Κι αὐτὸς λέει πὼς εἶναι ἄνθρωπος, χωρὶς ποτὲ ἕνα ἀληθινὸ καὶ βαθὺ ἄχ! νὰ μάτωσε τὴν ψυχή του, οὔτε κάποιος σοβκρὸς δισταγμὸς νἄχει τὸ πνεῦμα του ταράξει οὔτε κὰν τουλάχιστο μιὰ ξαγρύπνια κ' ἕνα χτυποκάρδι σὲ κάποιαν βάρδια νἄκαμε τὸ κορμί του νὰ ξυλιάσει ἀπὸ τὸ κρύο κι ἀπὸ τὴν πεῖνα νὰ πονέσει τὸ στομάχι του. Κανένα τέτοιο ψήσιμο. Ἔμεινε ἕνας εὔκολος καὶ πρόχειρος τζιτζικας μὲ σχῆμα καὶ πετσὶ ἀνθρώπου. Καὶ πάρα μέσα ἄβυσσος καὶ χάος διανοητικὸ καὶ ἠθικό.

Τέτοιος εἶναι ὁ ἀναγνωρισμένος ἀπὸ τὴ σημερνὴ ρωμαϊκὴ κοινωνία γιὰ μορφωμένος ἄνθρωπος, ποὺ τῆς δίνει τὴν ἠθικὴ φυσιογνωμία καὶ τῆς ἀνοίγει τὸ δρόμο. Ποιά εἶναι τὰ αἴτια, ποὺ ἐδημιούργησαν αὐτὸν τὸ νεοελληνικὸ τύπο, πολλοὶ γνωρίζουν. Μπορεῖ κάποιος ξεπεσμὸς τῆς φυλῆς νὰ ὑπάρχει. Μὰ τὸ σπουδαιότατο κι ὁλεθριώτατο ἀπόλα εἶναι οἱ κεντρικές μας ἰδέες.

Ὁ ἀπογονισμός—Ἡ γλώσσα τῶν θεῶν—τὰ ἱερὰ μάρμαρα—ἡ περασμένη, δόξα τῷ θεῷ, μόδα τοῦ φιλελληνισμοῦ—ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Κυρίου. ἡ Ἑλλὰς προώρισται νὰ ζήσει καὶ θὰ ζήσει—ἡ μεγάλη καὶ ἱερὰ τῶν προγόνων παρακαταθήκη κι ὅλες αὐτὲς οἱ μποσικοελληνιστικὲς ἰδέες ἐδημιούργησαν τὸ σημερινὸ γελοῖο καὶ φουσκωμένο ἀνθρωποειδὴ νεοέλληνα.

Κι ἀκουμπᾶ ἀπάνω στὶς ἰδέες αὐτὲς καὶ ραχατεύει ὁ Ρωμιός. Ἔχει νόμιμο κληρονομικὸ μερίδιο ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ Φειδία, ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Λεωνίδα, ἀπὸ τὴν ἑλληνιστικὴ διάδοση τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀπὸ τὶς νίκες τοῦ ρωμαιο-βυζαντινοῦ κράτους, ἀπὸ τὴν ἀναγέννηση τῆς Εὐρώπης μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν. Δὲν εἶναι παῖξε-γέλασε. Καὶ γιατί νὰ μὴν ἐμπορευθεῖ τὰ κληρονομικὰ ἀγαθά του, παρὰ νὰ κάτσει νὰ δουλέψει γιὰ νὰ κάνει δικό του βιός ; Κ' ἔτσι γίνηκεν ὁ ἔμπορας τῆς ἱστορικῆς παράδοσης.

ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΕΣ

Αὐτοὶ εἶναι—θέλουνε νὰ εἶναι—τὸ νέο πνεῦμα. Οἱ ἄλλοι τοὺς λένε μαλλιαροὺς καὶ κατάντησε αὐτὴ ἡ λέξη ἀπάνω-κάτω νὰ σημαίνει ἐκείνους ποὺ ἐδήλωσαν καθολικὴ ἢ μερικὴ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν προπατορικὴ κληρονομιὰ καὶ ποὺ εἶναι πρόθυμοι ν' ἀφήσουν ἢ ἄφησαν τοὺς ἑαυτούς των ἀνοιχτοὺς κ' ἐλεύθερους στὶς νέες ἰδέες καὶ στὸν ἀγῶνα τους. Καὶ προπάντων ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ κληρονομικὰ ἀγαθά, ποὺ ὅλοι αὐτοὶ οἱ νεωτεριστὲς ἀπόρριξαν, εἴταν ἡ ἀχαμνὴ κ' ἐξωτερικὴ μίμηση τῆς «θείας τοῦ Πλάτωνος φωνῆς». Μὰ μόλις ἀλάφρωσαν ἀπὸ τὸ μεγάλο βάρος κι ἀνασηκώθηκαν κομμάτι ὄρθιοι, μπόρεσαν βαθύτερα νὰ πάρουν τὴν ἀναπνιά τους κ' ἔννοιωσαν κάποιον δυνατὸν ἀέρα νὰ γεμίζει τὰ πλεμόνια τους καὶ κάποιες ἰδέες ζωντανὲς νὰ ταράζουν τὰ σωθικά τους. Κ' ἐπῆραν τὸ καμουτσὶ στὰ χέρια κ' ἔγιναν ἡ ἀντίδραση. Καὶ τὸ πλῆθος τῶν χιμπαντζήδων ἐγρύλλισεν ἀπὸ τρομάρα κ' ἐστάθηκε συσπειρωμένο κι ἀντιμέτωπο μὲ σηκωμένες ἀπάνω στὰ χέρια τὶς κολώνες τοῦ Παρθενώνα γιὰ ραβδιά.

Ἔσκουζαν τὰ τζιτζίκια κ' οἱ βάτραχοι γιὰ ποιό λόγο ; Φοβήθηκαν πὼς θ' ἀποκληρωθοῦν μὲ τὸ στανιὸ ἀπὸ τὴ ραχατλίδικη κληρονομιὰ καὶ θ' ἀναγκαστοῦνε νὰ ριχτοῦνε στὴν πάλη τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἰδεῶν. Καὶ πολεμοῦν λυσσασμένα τοὺς μαλλιαροὺς. Αὐτοὶ πρέπει πὼς εἶναι οἱ ψημένοι καὶ οἱ δεμένοι τῆς ζωῆς. Αὐτοὶ φαίνονται νὰ εἶναι τὰ σταφύλια, ποὺ ὡριμάζουν μὲ τὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ κι ὁ ἴδιος ὁ ἥλιος. Αὐτοὶ θὰ ἔχουν κάποια πίστη δική τους. Θὰ εἶναι ἄνθρωποι.

Ἀλλοίμονο ! Πόσο λίγοι εἶναι τέτοιοι ! Βρίσκει κανεὶς βέβαια μερικοὺς ἀληθινοὺς κ' ἔντιμους ἀπ' αὐτοὺς νὰ τοὺς καίει πραγματικὰ ὁ πόνος τοῦ ξεπεσμοῦ τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας. Κάποιους ποὺ τὰ αἰστήματα κ' ἡ σκέψη κ' ἡ ζωή τους δείχνουν

γεμισμένα ἀπὸ κάτι βαθὺ καὶ γνήσιο ἀνθρώπινο. Αὐτοὶ στ' ἀλήθεια ἀποτίναξαν τὸ προγονικὸ γομάρι κι ὀρθώθηκαν ἐλεύθεροι ἄντρες. Κ' ἴσως ἀκόμα θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ βρεῖ καὶ κάπιους χαραχτῆρες.

Οἱ ἄλλοι ὅμως δημοτικιστές, μαλλιαροί, παραχωρητικοί, ἀδιάλλακτοι, τὸ σοῦρμα τῶν νέων ἀνθρώπων καὶ τῶν φωτισμένων τάχα διανοιῶν; Οἱ λογῆς-λογῆς ποιητές, οἱ λογογράφοι, οἱ δραματικοί, οἱ κριτικοί, οἱ αἰσθητικοί, οἱ μανιακοὶ τοῦ ὡραίου, οἱ σκεπτικιστὲς καὶ οἱ φιλόσοφοι; Αὐτοὶ εἶναι ἔμποροι τῶ νέων ἰδεῶν, δηλαδὴ τῆς μόδας. Βιαστικοὶ ταξειδιώτες—πνευματικοὶ μόνο ἢ καὶ πραγματικοὶ—τῆς Εὐρώπης φέρνουν λογιῶν-λογιῶν φανταχτερὲς πραμάτειες καὶ τὶς τελαλίζουν καὶ τὶς ρεκλαμάρουν μὲ ὅλες τὶς ἐμπορικὲς κατεργαριὲς γιὰ νὰ τὰ βγάλουν πέρα στὸν ἐπαγγελματικὸ συναγωνισμό. Τὰ νέα πνεύματα ἄρχισαν νὰ πλησιαίνουν, ἡ ἀγορὰ εἶναι μικρὴ καὶ τὰ χρόνια δύσκολα. «Ὁρίστε, κύριοι. Ἐδῶ εἶναι ἕνας νέος ἄνδρας, ποὺ θὰ σώσει τὸ Ἔθνος».

Νέος ἄνθρωπος, δηλαδὴ θεατρίνος τῆς νέας σχολῆς. Ὁ παλαιοέλληνας—κατὰ τὸ παλαιότουρκος—ἔχει τὸ ρητορικὸ πατριωτισμό του, τὴ μεγάλη του ἰδέα, τὴν κλασική του καταγωγή, δηλαδὴ τὶς παλιές, ποὺ εἶναι ἀκόμα σὲ κυκλοφορία, ἀξίες καὶ τὶς ἐμπορεύεται.

Ὁ νεοέλληνας—κατὰ τὸ νεότουρκος—ἔρριξε βιαστικὰ-βιαστικὰ στοὺς ὤμους του διάφορα ξένα ροῦχα καὶ κάνοντας πὼς ἔντυσε μ' αὐτὰ τὴν ψυχή του, τὰ παρουσιάζει γιὰ ἀξίες τοῦ μέλλοντος καὶ τὶς ἐμπορεύεται κι αὐτός.

Ἐγλύκανε τὴ φωνή του, ὅπως μπόρεσε, ἐχαύνωσε τὸ βλέμμα του, ἐμπέρδεψε τὰ μαλλιά του κ' ἐγυμνάστηκε σὲ περιπαθὴ κουνήματα καὶ σὲ ἀγαλματένιες στάσες. Γεμάτος ἀπὸ ἕνα ὁσωρὸ γελοίους νεορωμαντισμούς, λιγώνεται ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ ὡραίου, ποὺ αὐτὸς ἔχει τὴ λεπτὴν ὄσφρηση παντοῦ νὰ τὸ μυρίζεται. Καὶ καταντᾶ τίποτα νὰ μὴ τὸ ζεῖ ἀπευθείας κι ἄμεσα, παρὰ ὅλα νὰ τὰ αἰστάνεται μὲ τὴ σκέψη ποὺ βρίσκει πὼς θὰ ἐταίριαζε σ' ἕναν ξεχωριστὸν ἄνθρωπο. Καὶ μεταφράζει τὴ ζωὴ σὲ χαρτὶ καὶ σὲ μελάνι κι ἀναποδογυρίζει τὰ σύμβολα σκοντάφτοντας ἐκεῖ ποὺ περπατεῖ σὲ ἰψενισμοὺς καὶ βυρωνισμοὺς καὶ γκαιτικὲς σκέψες καὶ σαιξπηρικὰ πάθια κ' αἰσχυλικὲς ἀποστροφές. Πάντα, εἴτε ἔργο—κατὰ φράση του—γράφει, εἴτε στὸν «κύκλο του» μιλεῖ, παίρνει τὴν πόζα ἑνός, ποὺ τελευταῖα ἔχει διαβάσει, τοῦ Ὀσκὰρ Οὐάϊλδ π. χ. καὶ μὲ τὴν ἰδέα τούτη λιγομαριάζει ἀπὸ τὸ ρωμαντισμὸ τῆς εἰκόνας τοῦ ἑαυτοῦ του. Σύμβολο, γραμμή, χρῶμα, κάτι ἄρρωστο, κάτι ποὺ πεθαίνει, κάτι ποὺ ζεῖ, δημιουργία, ὕφος, ἦχος, ρυθμὸς καὶ τὰ τέτοια, ρέουν διαρκῶς ἀπὸ τὰ στόματα αὐτῶν τῶν γλυκανάλατων καὶ τῶν ξιππασμένων. Κι ὅταν σύρουν τὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἔργου τους, θὰ τρέξουν νὰ τὴ διαβασουν στὸν καθένα, σὰ νὰ ζητιανεύουν προκαταβολικὰ τὰ συγχαρητήρια.

Ἂν εἶχαν τουλάχιστο μιὰ στάλα ἀλήθειας αὐτὰ τὰ διάφορα εἴδη τῶν elegant, τῶν übermenschen, τῶν ὡραιόπληχτων, τῶν τραγικῶν, τῶν χαλαστῶν καὶ τῶν πλαστῶν! Ἂν ἡ ἔμμεση τούτη ζωὴ ἔμπαινε λίγο πάρα μέσα, στὸ αἷμα τους! Τίποτα ὅμως. Εἶναι οἱ ἔμποροι τῆς μόδας καὶ θέλουν ν' ἀνοίξουν σὲ κεντρικὸ μέρος μαγαζί. Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ συναγωνισμοῦ τοὺς κάνει ἐχθρικοὺς καὶ φανερὰ περιφρονητικοὺς στοὺς ἄλλους συναδέρφους τους. Δὲν ἔχουν διόλου πειθαρχία, γιατὶ δὲν ἔχουν κανένα ἰδανικό.

Εἴμαστε λοιπὸν τοῦ θανάτου; Δὲν εἶναι ἴσως ἀκόμα ἀλήθεια αὐτό. Οὔτε δέχομαι γιὰ πρῶτο λόγο τοῦ κακοῦ τὸ φυλετικό μας ξεπεσμό. Τὴν αἰτία, καθὼς καὶ παραπάνω εἶπα, πρέπει νὰ τὴ γυρέψομε στὶς κεντρικὲς ψευτοελληνιστικές μας ἰδέες. Αὐτὲς εἶναι ποὺ μᾶς χάλασαν· καὶ τὸ χάλασμα μὲ τὴν κληρονομικὴ μεταβίβαση ὁλοένα μεγαλώνει κ' ἡ ἐπίδρασή τους γίνεται διπλή. Ἄμεση ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, κληρονομικὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Οἱ Ἀρβανίτες βέβαια δὲν εἶναι ἐκφυλισμένοι. Κι ὅμως οἱ μποσικώτεροι Ἕλληνες εἶναι οἱ ἐξελληνισμένοι Ἀρβανίτες. Κι οὔτε κλιματολογικὰ αἴτια πρέπει νὰ γυρεύομε. Ἂν τῆς Ἀθήνας τὸ κλῖμα δεχτοῦμε πὼς τώρα μόνο γίνηκε ἀλαφρὸ κ' ἐπιδεκτικὸ γιὰ τὴν καλλιέργεια ἀνεμανθρώπων, τὸ κρητικὸ ὅμως κλῖμα ἄγριο εἶναι καὶ βαρύ. Ὅλα τὰ ξενικὰ ζῶα, κ' οἱ μέλισσες ἀκόμα, ἅμα μείνουν ἐδῶ λίγον καιρό, ἀγριεύουν. Κι ὅμως τὸ ξάπλωμα τῶν ἑλλαδικῶν κ' ἐδῶ ἰδεῶν ἄρχισε νὰ παρουσιάζει κάποια διανοητικὴ κ' ἠθικὴ τῶν ἀνθρώπων κατάπτωση.

Τὸ ὅτι ὅμως οἱ περισσότεροι δημοτικιστὲς δὲν ἐμεταπλάστηκαν ἀληθινὰ καὶ γεμάτα, αὐτὸ δείχνει μόνο πὼς εἶναι ψεύτικοι ἢ ἐπιπόλαιοι ἀπαρνητὲς ὀλέθριων εἰδώλων. Ρήτορες τῶν ἰδεῶν κι ὄχι πιστοί, εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ προγονόπληχτοι μὲ ἀλλαγμένο σύμφωνα μὲ τὴ μόδα τὸ βερνίκωμά τους. Κ' ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι οἱ ἐκλεχτοί, οἱ γνήσιοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ νοῦ, Ἀριστοφάνηδες καὶ Σοφοκλῆδες. Μόνο τὴ γλώσσα τους ἔχουν κάπως ἐξωτερικὰ δημοτικίσει γιὰ νὰ δείχνουν νεωτεριστές.

ΠΟΙΟΙ ΜΑΣ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ

Εἶναι βέβαιο πὼς τὰ πιὸ βαθιόρριζα δέντρα τραβοῦν ψηλὰ καὶ παίρνουν τὸν ἀέρα τῶν γειτονικῶν, ποὺ τοὺς γίνονται σὰν ὑποταχτικά. Ἔτσι κ' οἱ βαθύτεροι κ' ἐσωτερικώτεροι καὶ πιὸ ἀληθινοὶ ἄνθρωποι ἐπιβάλλονται σὰν ἀνώτεροι ὀργανισμοὶ στοὺς τριγυρινούς τους. Κ' εἶναι ἀκόμα βέβαιο πὼς οἱ ἰδέες δὲν ἔχουν πόδια νὰ περπατοῦν μόνες τους. Διαλέγουν τοὺς κατάλληλους γιὰ νὰ φωλιάσουν καὶ γιὰ πλερωμὴ δίνουν ἀνάστημα σ' ἐκεῖνον ποὺ τὶς φιλοξενεῖ. Κ' εἶναι συνήθως σωστὸ μέτρο τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου οἱ ἰδέες του καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἰδέας ἡ κατεργασία ποὺ κάνει καὶ τὸ ψήλωμα ποὺ δίνει στὸν κάτοχό της. Νά, γιατὶ ἔχομε ὑπέρτατο συμφέρο ν' ἀποδειχτεῖ πὼς ὁ δημοτικισμὸς γενικώτατα εἶναι ἰδέα ζωτικὴ κ' ἔχει μέσα της τὴ δύναμη μέσα στὴν ἀλαφρόμυαλη καὶ θεατρινίστικη κοινωνία μας νὰ πλάθει ἀνθρώπους. Ὁ ἀριθμὸς δὲν ἔχει μεγάλη σημασία. Σημαίνει τὸ ποιόν.

Καὶ δὲν πρέπει ἀκόμα νὰ ξεχνοῦμε πὼς οἱ ἰδέες τὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς ἀνθρωπιστικῆς τους ἀξίας τονὲ φανερώνουν στοὺς πρώτους ὀπαδούς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ συμφέρο γιὰ τὴν ἐπικράτηση κι ἀπὸ τὴν ἀντίδραση τῶν ἀντιπάλων, δέχονται ὅλη τὴν ἠθικὴ τῆς ἰδέας ἐπιρροή.

Μέσα στὴν ἀγορὰ λοιπὸν τῶν θεατρίνων καὶ τῶν παλιάτσων ἀνάγκη πᾶσα νὰ προέλθουν ἄνθρωποι. Ἂς βάλομε ὅλοι τὸ χέρι στὴν καρδιὰ κι ὅσοι πεισθοῦν πὼς ἔχουν μέσα τους στοιχεῖα ἀνθρώπου, ἂς τὸ θεωρήσουν μεγάλην ἀποστολὴ τοῦ βίου τους νὰ ὑπερβάλουν τοὺς ἑαυτούς τους ὅσο μποροῦν βαθύτερα καὶ ψηλότερα στὴν ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ σωστοῦ, τοῦ σεμνοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ καὶ νὰ σταθοῦν πρότυπα γιὰ τοὺς ἄλλους. Κ' οἱ ἄλλοι ἅμα δοῦν μέτωπα μεστὰ καὶ ψυχὲς μὲ συνέχεια δρόμου καὶ μὲ κάποιο φῶς, θὰ τοὺς ἀκολουθήσουν. Ὅσο γιὰ τοὺς ψευτονεϊστές, αὐτοὶ εἴτε θὰ βαλθοῦν μὲ εἰλικρίνεια νὰ πήξουν τὴν ψυχή τους καὶ νὰ ὀργώσουν τὸ μυαλό τους βαθύτερα, εἴτε θὰ κάτσουν στὴ μιὰ μεριά. Διδάξετέ τους τὸν ἄνθρωπο.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

ΤΟΥ MORÉAS

ΠΩΣ ΤΗΝ ΕΜΑΘΑ

Κατέβαινα τὸ μπουλεβάρτο Saint Michel μελαγχολικὸς καὶ συλλογισμένος.

Εἶχα περάσει κάμποση ὥρα στὸν κῆπο τοῦ Λουξεμβούργου, καθισμένος στὸ βάθρο τῆς Μαρίας Στουὰρτ καὶ κοιτάζοντας τὸ παιχνίδι τοῦ νεροῦ ποῦ τρικύμιζε τὰ καραβάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν.

Εἴτανε ἕνα ἀπομεσήμερο πένθιμο, ἂν καὶ φωτισμένο. Ἕνας ἥλιος θαμπός, ἄρρωστος, περιέντυνε μὲ μαγνάδι κίτρινο τὰ γύρω.

Φθισικὰ ὅλα τὰ πάντα. Φθισικὲς οἱ Βασίλισσες, τὰ φύλλα, τὰ κλαδιά, τὰ λουλούδια. Καὶ τὰ παιδάκια; μόνον ἐκεῖνα ζωηρά, γελαστά, ἀεικίνητα...

Βλέποντας τὸ παιχνίδι τοῦ νεροῦ, ἐσχεδίαζα πικροὺς στίχους, καϋμοὺς καὶ πόνους.

Δὲν ἐπιτύχαινα κ' ἔφυγα. Ἔτσι κατέβηκα τὸ Μπουλεβάρτο, ἔτσι στάθηκα στὸ καφενεῖο τῆς Vachete, στὴ γωνιά, περιμένοντας ἕνα τραμβουὲ ποὺ θὰ μὲ πήγαινε στὴν ἄκρια τῆς Rue des Ecoles ὅπου εἶναι τὸ σπίτι μου.

Εἶχα ἀνάγκη ἀπὸ μοναξιὰ καὶ ἡσυχία.

Ἄξαφνα ἕνα auto ἐσταμάτησε μπροστά μου καὶ ὁ Maindron, μυθιστοριογράφος μιᾶς δὲν ξέρω ποιᾶς ἱπποτικῆς ἐποχῆς, γαμπρὸς τοῦ Héredia στὴ μεγάλη του θυγατέρα καὶ ὑποψήφιος τῆς Ἀκαδημίας, μοῦ εἶπε ἀπὸ μέσα ἀπ' τ' ἀμάξι:

— Ἔχετε νέα σήμερα ἀπὸ τὸν maitre; Ἐπήγατε στὸ Dubois;

Νέα ἀπὸ τὸν maitre... Ἐπῆγα στὸ Dubois... Δὲν καταλάβαινα τίποτε.

Ὁ κύριος Maindron τὸ ἐνόησε καὶ ἐπρόσθεσε:

— Δὲν ξέρετε λοιπὸν πῶς ὁ maitre ἀπὸ προχτὲς εἶναι ἄρρωστος, ὅτι τὸν μετέφεραν στὴν κλινικὴ τοῦ Dubois, ὅτι χτὲς τὸ βράδυ διεδόθη μάλιστα ὅτι ἐπέθανε;

— Κύριε Maindron, δὲν ξέρω τίποτε. Ποῦ εἶναι αὐτὸ τὸ Dubois; σᾶς παρακαλῶ πολύ.

Ὁ Maindron μοῦ ἔδοσε μιὰ διεύθυνση, μοῦ εἶπε πῶς εἶχε πληροφορίες τὸ πρωὶ ἡσυχαστικὲς κάπως, μ' ἐχαιρέτησε καὶ τὸ auto του ἐσφύριξε....

Ἔτσι ἔμαθα τὴν ἀρρώστια τοῦ Moréas.

ΣΤΟ ΝΤΙΜΠΟΑ

Σὲ λίγη ὥρα ἕνα ἀμάξι μ' ἄφινε στὴν πόρτα τοῦ Dubois.

— Ἀριθμὸς 8, δεύτερο πάτωμα δεξιά, κύριε.

Ἀριθμὸς 8, δεύτερο πάτωμα δεξιά, χτυπῶ.

— Entrez! μοῦ ἀπαντᾶ μιὰ γυναικεία φωνή.

Ἀνοίγω καὶ μπαίνω.

Ὁ Moréas εἶναι στὸ κρεβάτι. Ὁ φιλόσοφος Meyerson κοντά του διαβάζει ἕνα βιβλίο. Ἡ νοσοκόμος διορθώνει σ' ἕνα τραπέζι διάφορα πράματα.

Πλησιάζω. Ὁ Moréas ἁπλώνει τὸ ἀριστερό του χέρι.

Τὸ σφίγγω, σκύβω καὶ τὸ φιλῶ.

— Εἶναι τὸ μόνο ποῦ μοῦ ἔμεινε, μοῦ εἶπε

Κι ὅλοι ἐσεῖς οἱ ἔντιμοι κ' οἱ ἀληθινοὶ θὰ δώσετε, θέλετε δὲ θέλετε, τότε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὰ χέρια. Θὰ ἔχετε μεταξύ σας κάτι πραγματικῶς κοινὸ καὶ τοῦτο θὰ εἶναι ἡ ἔχθρα τῶν στενόμυαλων γιὰ τὴν ἐλεύθερη συνείδησή σας. Ἂν χωρίζεστε ἀπὸ ἕνα σημεῖο κι ἀπάνω, τί σημαίνει ; Τὸ πλῆθος θὰ σᾶς πολεμᾶ σὲ κεῖνο, ποὺ ὅλοι σμίγετε, δηλαδὴ στὴν προσπάθεια νὰ σπάσετε τὸ μισονεϊστικὸ φραγμὸ ἀπὸ τὶς λογῆς κοινωνικὲς πρόληψες.

Ἔτσι μόνο ἂν ἔλθει ἡ ἀναγέννηση τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, θ' ἀξίζει κάτι. Θ' ἀξίζει τουλάχιστο τὴν αὐταπάρνηση καὶ τὴν ἐγκράτεια τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζητῶ. Ἀνθρώπων, ποὺ μόνο γι' αὐτὸ θὰ εἶναι καὶ ἥρωες.

Ἀλλοιῶς, ἂν πρόκειται νὰ γίνει ἀλλαγὴ τῆς μάσκας μόνο κι ἀπὸ ἀρχαιοπρεπεῖς κωμῳδοὶ νὰ γίνομε σύγχρονοι ἀρλεκίνοι, σᾶς βεβαιώνω δι.ὁλου δὲν ἀξίζει τὸν κόπο. Κι ἂν θελήσομε ἄφοβα κ' ἐρευνητικὰ ν' ἀνοίξομε τὰ μάτια, θὰ δοῦμε πὼς ἡ οὐσία τοῦ δημοτικισμοῦ ὅσο πάει καὶ ξεθωριάζει, ὡσότου καταλήξει ἴσως σὲ μιὰν ἁπλὴ γλωσσικὴ κάπως δημοτικιστικὴ μεταβολή, ἀναρχικὴ καὶ κακορίζικη κ' ἴσως περισσότερο συγχυσμένη καὶ στρεβλωτικὴ τῶν παιδικῶν ἐγκεφάλων.

Ἔγινε μιὰ ἐπανάσταση πέρσι τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ μόνο ἐπαναστατικὸ ποὺ εἶχε εἶταν ὁ τίτλος της. Καὶ βάσταξε τόσον καιρὸ καὶ δὲ βρέθηκε ἕνας ἄνθρωπος νὰ τὴν πάρει στὰ χέρια του τὴν ἐπανάσταση καὶ νὰ δώσει στὴ λέξη τὸ νόημά της. Ἂς μὴ γενεῖ καὶ μιὰ μεταρρύθμιση μόνο μὲ τὴ λέξη.

Ἀντὶ γιὰ ἕνα τέτοιο ἀποτέλεσμα νὰ ξοδεύομε ἔστω καὶ τὴ μικρή μας δραστηριότητα καὶ νὰ ξυπνήσομε ἕνα πρωΐ διπλὰ φαρμακωμένοι ἀπὸ τὸ ξεγέλασμα καὶ τὴν ἀπερίμενη κρυάδα τοῦ θανάτου, ποὺ θὰ μᾶς περιζώνει, καλύτερα νὰ προετοιμαστοῦμε ἀπὸ τώρα γιὰ τὸ θάνατο καὶ νὰ σκεφτοῦμε ἂν εἶναι σωστὸ νὰ τονὲ ἀλαργέψομε, ὅσο μποροῦμε, ἢ νὰ τονὲ σιμώσομε καὶ νὰ τονὲ δεχτοῦμε σὰν κάτι μοιραῖο. Μπορεῖ μάλιστα νὰ κατορθώσομε νὰ γράψομε καὶ κάποια φρόνιμη διαθήκη, ποὺ νὰ τηνὲ σεβαστοῦν κάπως; ἐκεῖνοι, ποὺ θὰ μᾶς κληρονομήσουν.

Μὰ ἴσως δὲν πρέπει ἀκόμα νὰ μπολιαστοῦμε μὲ τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου. Ἂς δοκιμάσομε νὰ κεντριστοῦμε, ὅσο μποροῦμε, ἀπὸ ἀνθρωπισμὸ κι ἂς σταθοῦμε καθένας στὴ θέση του ἴσιοι, θετικοί, γεμισμένοι ἀπὸ τὸν ἑαυτό του κι ἀπὸ τὴν πίστη στὸν ἑαυτό του καὶ στὴν ἰδέα του. Κάθε δημοτικιστής, ποὺ ἀξίζει τόνομα, ἂς τὸ νομίσει αὐτὸ ἱερὴν ὑποχρέωσή του: *Νὰ εἶναι σωστὸς ἄνθρωπος.*

Χανιά, 28 τ' Ἀπρίλη 1910.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΤΗΣ ΚΟΙΛΙΑΣ

Τὸ Γολγοθὰ πρὸς τὸν Ἅη Σιδερέα τὸν πρωτανέβηκα τὴ νύχτα τῆς Λαμπρῆς. Ὁ προδευτικὸς κ' ἐργατικώτατος ἐπίτροπος τῆς χαριτωμένης ἐκκλησούλας, μὲ τράβηξε κεῖ πάνου γιὰ νὰ ἰδῶ, λέει, πῶς ἀνασταίνουν στὶς ὀνειρεμένες πλαγιὲς τοῦ Λυκαβητοῦ — καὶ γὼ ἀνέβηκα, ἀγκομαχώντας σὰν ὁδοστρωτήρας, κεῖ πάνου καὶ καμάρωσα, ἀπὸ κεῖ ψηλά, πῶς ἀνασταίνουν κάτου στὴν Ἀθῆνα.

Ἂς εἶναι. Δεύτερη φορὰ τὸν ἀνέβηκα τὸ Γολγοθὰ τὴν περασμένη Κεριακή. Εἶχα δεῖ νύχτα τὴν Ἀθήνα ἀπὸ κεῖ πάνου, ἤθελα νὰ τὴν ἰδῶ καὶ μέρα. Στὶς ἑξήμισι τὸ πρωὶ βρισκόμουνα στὸ ψήλωμα τοῦ Ἅη Σιδερέα κ' ἔπαιρνα στὸ πεζούλι τῆς ἐκκλησιᾶς τὸν καφέ μου, ποὺ μοῦ τὸν ἑτοίμασε βαρὺ γλυκὸ ὁ πρόχειρος καφετζῆς, κάτου ἀπὸ τὴ συκιά, ποὺ τὴν ἀποθανάτισε ὁ καημένος ὁ Μητσάκης στὸ ἔξοχο δήγημά του «Ὑπὸ τὴν συκῆν».

Ὄνειρο καὶ ξεμουρλαμὸς ἡ Ἀθήνα ἀπὸ κεῖ πάνου. Χαλάλι ὁ κόπος. Μιὰ κι ἀνεβεῖς, ἀπὸ ὁδοστρωτήρας γίνεσαι πνέμα, ἐξατμίζεσαι, ἐξαεροῦσαι, γίνεσαι ὅλος ψυχὴ καὶ βλέπεις καὶ βλέπεις μὲ τὰ γήινά σου μάτια καὶ πλάθεις ἄλλους κόσμους, ὀνειρεμένους κ' ἐξωτικούς, ποὺ τοὺς καμαρώνεις καὶ τοὺς χαίρεσαι μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς.

Ὡς κι ὁ Γιαννάκης μου, σκαρφαλώνοντας πότε στὰ βράχια καὶ πότε κόβοντας παπαροῦνες ἄλικες ἀπὸ τὴ βουνοπλαγιά, καταχαιρότανε καὶ ξεφώνιζε :

— Τί ὄμορφα !... Τί ὄμορφα !... Ὅλη τὴ μέρα νὰ καθίσουμε δῶ πάνου.

Καὶ μὲ τοῦ ἀθώου παιδιοῦ τὴ χαρά, διπλὰ χαιρόμουνα καὶ γώ.

*

Ποῦ καὶ ποῦ τὸ ἄσπρο δρομαλάκι μακριά, ποὺ φερνε πρὸς τὸν Ἅη Σιδερέα, τὸ λέκιαζε κανένα μαῦρο σημάδι. Ἄθρωπος ἀνέβαινε. Κρῖμα. Ἕνας μοναχά. Κ' ὕστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα ἄλλος. Γιατί ὄχι πολλοί ; Γιατί ὄχι λιτανεία ἀπὸ προσκυνητάδες τῆς φυσικῆς ὀμορφιᾶς, ποὺ νὰ σκαρφαλώνουν κάθε χρυσαυγούλα πάνου στὸ πανέμορφο ψήλωμα ν' ἀνασάνουν λεύτερα καὶ νὰ γεμίσουν τὴν ψυχή τους ἀπὸ ποίηση ἀληθινή ; Πάντα ἔτσι πεζὸς θἆναι ὁ κόσμος ; συλλογιζόμουνα.

Καὶ νά σου ! ἕνας χοντρὸς καὶ καλοθρεμμένος, ποὺ μόλις εἶχε ἀνεβεῖ πάνου, ποὺ φύσαγε καὶ ξαναφύσαγε καὶ σκούπιζε τὸ καταϊδρωμένο μέτωπό του, ἦρθε καὶ κάθισε πλάϊ μου καὶ μοῦ ἔβηξε μιὰ καλημέρα ἀξιολύπητη.

Μόλις μπόρεσε ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του καὶ νὰ μιλήσει, παράγγειλλε καφὲ καὶ μοῦπε, κοιτάζοντάς με συμπαθητικά :

— Ὥστε γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ λόγου σου ;

Τὸν κοίταξα μὲ ἀπορία. Ποῦ νὰ νιώσω τί διάολο ἤθελε νὰ πεῖ.

— Θὰ σοῦ κάνει καλό ! ξακολούθησε. Ν' ἀνεβαίνεις κάθε πρωί. Τὸ ἴδιο καὶ γώ. Θ' ἀνεβαίνω κάθε μέρα. Θὰ πέσει ἐπὶ τέλους ἡ κοιλιά μας. Αὐτὸς ὁ ἀνήφορος θὰν τὴ ρήξει.

Κι ἀρχίνησε μιὰ κουβέντα τῆς κοιλιᾶς καὶ γιὰ τὴν κοιλιὰ ποὺ κράτησε ὥρα κι ὥρα. Στ' ἀνάθεμα ! Πάει ἡ ποίηση ! Εἶχα κοιλιὰ καὶ γώ. Κ' ἔπρεπε νὰ τὸ πάρω πιὰ τὸ ψήλωμα τοῦ Ἅη Σιδερέα, ὄχι γιὰ ποιητικὸ ὁρμητήριο, μὰ γιὰ σανατόριο ποὺ θἄρρηχνε τὴν κοιλιά μου, ποὺ θὰ μ' ἀχάμναινε.

*

Ἀνέβηκε, ὕστερ' ἀπὸ λίγο, κι ἄλλος κύριος, διηγόρος καὶ γνωστός μου. Παχούτσικος καὶ λόγου του. Μόλις τὸν εἶδα ἔσκασα τὰ γέλια.

— Γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ λόγου σου ; τοῦ φώναξα.

— Χμ ! μοῦ ἀποκρίθηκε κάπως ἀπογοητεμένος. Γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ γώ, μὰ φασκέλωσ' τα. Ἀνεβαίνω τόσον καιρὸ κι ὅμως δὲν πέφτει...

— Μὴ σταναχωριέσαι καὶ θὰ πέσει μιὰ μέρα...

— Χμ ! τὸ ξέρω. Ἅμα θὰ κλείσουμε τὰ μάτια μας γιὰ πάντα !...

Κ' ἔτσι μὲ τὴ θύμηση τοῦ θανάτου, πάει, σβύστηκε τὸ καμαρωμένο πανόραμα τῆς Ἀθήνας.

(Ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Τρίτης)

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

τραβλιζοντας.

— Αὐτὸ καὶ ὀλίγος νοῦς ἀκόμα, ἐπρόσθεσε χαμογελῶντας.

Ἔπειτα ἐδοκίμασε νὰ πῇ κάποιο ἀστεῖο ἀνέκδοτο τῆς ἀρρώστιας τοῦ Alfred de Musset, ὁ Meyerson ὅμως τοῦ ἐπέβαλε σιωπή.

Ἡ νοσοκόμος εἶχε βγεῖ ἔξω.

Τὸ φῶς εἶχε ἀναφτεῖ καὶ μᾶς ἐφώτιζε καὶ τοὺς τρεῖς χλωμούς.

Ὁ Meyerson ἐδιάβαζε, ἐγὼ σιωποῦσα, ὁ Moréas ἐκοίταζε ψηλά.

Σὲ λίγο ἄρχισε πάλι νὰ κουβεντιάζει χωρὶς νὰ προσέχει τὸ Meyerson ποῦ διαμαρτυρότανε.

Μοῦ διηγήθηκε πῶς αἰστάνθηκε τὸν ἑαυτό του κακοδιάθετο ἐνῶ ἑτοιμαζότανε νὰ βγεῖ ἔξω, καλεσμένος νὰ γευματίσει στοῦ Gerault-Richard

Ἐκάθησε στὸ γραφεῖο του μολαταῦτα καὶ ἔγραψε ἕνα γράμμα στὸν ἴδιο (τὸ γράμμα ποῦ δημοσιεύτηκε φωτογραφημένο στὸ Paris Jurnal τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας του) καὶ ἕνα τηλεγράφημα στὸ δόχτορα Pelisse.

Ἐσήμανε. Τὸ ἔδοσε στὴν ὑπηρέτριά του καὶ ἐπῆγε καὶ ἔπεσε στὸ κρεβάτι του...

Τὰ μεσάνυχτα ὁ δόχτωρ Pelisse τὸν μετέφερε ἀναίσθητο στὸ Dubois, μὴ μπορῶντας τον νὰ βγάλει δυὸ λέξεις.

Μόλις τὸ πρωΐ τῆς τρίτης ἡμέρας ξαναρθε κάπως στὸν ἑαυτό του, καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶταν ἡ ἴδια ποῦ μοῦ τὰ διηγότανε τότε.

Ἔφυγα ἀπὸ τὸ Dubois στὶς ὀχτώμισι τὸ βράδυ. Ὁ Meyerson ἔμεινε ἀκόμα κοντά του....

Τὴν ἄλλη μέρα, στὶς δέκα τὸ πρωΐ, βρῆκα τὸν Barrès στὸ πλευρό του.

Εἴτανε φαιδρὸς καὶ ἔλεγε ἀστεῖα.

Δὲν εἴτανε ὅμως καθόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν κλινικὴ αὐτὴ καὶ ζητοῦσε νὰ τὴν ἀλλαξῃ.

Ὁ Barrès τοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴν *Ἔπαυλη τῶν Ρόδων*, γιὰ τὴ θαυμάσια αὐτὴ κλινικὴ τοῦ St. Mandé, ὅπου τὸ ἄλλο πρωὶ τὸν μετέφεραν γιὰ νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ κεῖ ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι μέρες, ἀλλοίμονο ! πεθαμένο.

Η ΕΠΑΥΛΗ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ

Γιὰ τὸ St. Mandé θὰ εἶχα πολλὰ νὰ γράψω καὶ πολλὰ νὰ διηγηθῶ ἐὰν κρατοῦσα ἔστω καὶ ὀλίγα ὀνόματα ἀκόμα.

Αὐτὰ θὰ μοῦ βοηθοῦσαν κάπως τὴ θύμηση, θὰ μὲ ἔκαναν νὰ βάλω σὲ τάξη ὅσα σήμερα συγχισμένα καὶ ἄνω κάτω ζητῶ μάταια νὰ ξεδιαλύνω.

Ἄλλοι βέβαια, ἀπὸ ὅσους ἦσαν γύρω στὸ μεγάλον ἄρρωστο, δὲ θ' ἄφησαν οὔτε στιγμὴ νὰ περάσῃ χωρὶς νὰ τὴ σημειώσουν, οὔτε λέξη του χωρὶς νὰ τὴν μαρκάρουν, οὔτε ἐπίσκεψη σημαντικὴ ἢ ἀδιάφορη, οὔτε κουβέντα μὲ κυρίαν ἢ μὲ νοσοκόμον, μὲ γιατρὸ ἢ μὲ νυχτοφύλακα. (Τὸ προάστειο αὐτὸ τοῦ Παρισιοῦ εἶναι τώρα περίφημο).

Τὸ βέβαιο εἶναι πώς γι' αὐτὰ ὅλα θὰ κρατιούντανε σημειωματάρια, κ' ἐγὼ δὲν εἶχα οὔτε τὴν ὄρεξη οὔτε τὸν καιρὸ νὰ τὸ κάμω.

Ὁ καιρός μου εἴτανε χαμένος, καὶ ἔτσι δὲ μοῦ ἔμεινε στιγμὴ νὰ διαθέσω !...

Ὅταν δὲν ἐκαθόμουν κοντὰ στὸν ἄρρωστο, ἔπρεπε νὰ προσμένω νὰ προσκαλεστῶ.

Εἴτανε οἱ ὧρες ποῦ ἢ τοῦ ἄλλαζαν ἐπιδέσμους, ἢ ἐνδύματα, ἢ τὸν ἐπεριποιοῦντο καὶ τὸν εὐτρέπιζαν.

Καμμιὰ φορὰ εἴτανε καὶ στιγμὲς ποῦ ἤθελε ὁ ἴδιος ἰδιαίτερα νὰ μείνῃ μὲ κάποιον μόνος καὶ τότε μὲ παρακαλοῦσε νὰ κατεβῶ στὸ σαλόνι κι ἂν θέλω νὰ περιμείνω νὰ μὲ προσκαλέσει ξανά.

Αὐτὸ συνέβη τρεῖς τέσσερεις φορὲς μονάχα.

ΜΟΥΣΙΚΟΚΡΙΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ*)

Μ' ἀφτὰ ὅλα δὲ θέλω νὰ πῶ πὼς κ' οἱ Ἰταλοὶ δὲν ἔχουνε ἀληθινὰ ἔργα τέχνης· καὶ πῶς ; μ' ἀπὸ δάφτα δὲ βλέπω νἀναφέρῃ τίποτις ὁ κ. Ἀξιώτης στὴ φυλλαδούλα ποὒχω μπροστά μου. Ἔχουμε πρῶτα πρῶτα τὰ θρησκεφτικὰ χορικὰ τοῦ Παλεστρίνα, ἔχουμε τοὺς παλιοὺς μαστόρηδες τῆς ὄπερας, σὰν τὸ γέρο Σκαρλάτη καὶ τὸν Περγκολέζη, ἔχουμε τὸ νέο Σκαρλάτη, πατέρα τῆς σύνθεσης πιάνου, ἔχουμε τοῦ Ροσσίνη τὸν «Μπαρμπέρη τῆς Σεβίλλας» κι ὁπωσδήποτε τὸ «Βίχλελμο Τέλλο», ἔχουμε τὸ στερνὸ Βέρντη, ὄχι τὸ Βέρντη τοῦ «Ναμπούκου», μὰ τὸ Βέρντη τῆς «Ἀΐντας», τοῦ «Ὀθέλου», τοῦ «Φάλσταφ», τοῦ «Ρέκιεμ», ἔχουμε τοῦ Σγκαμπάτη τὴν ἀλήθεια σοβαρὴ μουσική, ὀργανικὴ καὶ χορική, τὸν ἀββὰ Περόζη, ἔχουμε κι ἄλλα πολλά· γι' ἀφτὰ ὅλα ὅμως δὲ βλέπω νὰ μᾶς λέῃ τίποτις ὁ κ. Ἀξιώτης, παρὰ μᾶς παρουσιάζει τὸ Ναμποῦκο γιὰ... κλασικισμὸ—ἀφίνω πιὰ τὸ μαργαριταρένιο πὼς ὁ κλασικισμὸς εἶναι, λέει, μέθοδο !

Καὶ τώρα βέβαια πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς σ' ἕνα τόπο μουσικὰ ἀμόρφωτο, ἡ Τέχνη πρέπει νὰ παρουσιάζεται μὲ κάποια περίσκεψη καὶ περισυλλογή· θὰ εἴτανε λόγου χάρη ἀπερισκεψία κι ἀδεξιότη νἀρχίσῃ κανεὶς μὲ τὴν ἐννάτη συμφωνία τοῦ Μπετχόβεν, ἀκόμα καὶ μὲ τὴν ὄχι δὰ καὶ τόσο δυσκολονόητη πέμτη ἢ τὴν Ἡρωϊκή. Πιστέβει ὅμως ὁ κ. Ἀξιώτης, ποὒ μιλάει γιὰ «μυστήρια» τοῦ Μπετχόβεν, ἀκριβῶς σὰν τὸν κ. Ἐπισκοπόπουλο ποὒ τόσο τὸν εἰρωνέβεται1), πιστέβει στ' ἀλήθεια πὼς ἡ πρώτη, ἡ δέφτερη ἢ καὶ ἡ Βουκολικὴ συμφωνία τοῦ Μεγάλου τεχνίτη κλειοῦνε μέσα τους τόσα μυστήρια μυστηρίων ποὒ γιὰ νὰ τὰ καταλάβῃ κανεὶς πρέπει νὰ νηστέψῃ σαράντα χιλιάδες χρόνια, τρώγοντας ταραμὰ κ' ἐλιές—Νόρμα καὶ Ναμποῦκο;

Μὰ κι ἂν τὸ «μυστήριο» τοῦ Μπετχόβεν φαίνεται τόσο τρομερὸ κ' ἐπικίντυνο στὸν κ. Ἀξιώτη γιὰ τὸ κοινό μας, ὑπάρχουνε θαρρῶ καὶ κάποιοι πρόδρομοι αὐτοῦ τοῦ μυστήριου. Μιὰ συμφωνία τοῦ Χάϊτν ἢ τοῦ Μόζαρτ βρίσκει ὁ κ. Ἀξιώτης πὼς κλείνει καὶ δάφτη ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Λεψίνας ;

Μὰ καὶ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Ριέντση τοῦ Βάγγνερ, ποὒ τόσο πείραξε τὸν κ. Ἀξιώτη, δὲν τήνε θεωρᾶ γιὰ κάτι τόσο μυστηριώδικο κι ἀνέγγιχτο ἀφοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα πρῶτα ἔργα τοῦ Βάγγνερ, ἀκόμα καὶ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Ταχόηζερ. Ὁ Τρίστας κ' ἡ Ἰζόλντα, οἱ Μαστροτραγουδιστάδες ἢ ὁ κύκλος τοῦ Δαχτυλιδιοῦ : ἀλλάζει τὸ πρᾶμα.

Μὰ ἔξω ἀπὸ Γερμανικὴ κ' Ἰταλικὴ σκολὴ ὑπάρχει καὶ κάποια Γαλλικὴ σκολὴ μ' ἀληθινὰ ἔργα Τέχνης, ὑπάρχουνε καὶ κάποιες *ἐθνικὲς σκολές*, Νορβέγικη, Ρούσικη· τί τὶς κάνει ὅλες ἀφτὲς ὁ κ. Ἀξιώτης ;

Πὼς τ' Ὠδεῖο μας δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ προσπαθῇ νὰ μιμηθῇ ἕνα Γερμανικὸ Ὠδεῖο, ἐκεῖ ποὒ ἔπρεπε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἕνα *Ἑλληνικὸ* ἵδρυμα, πολὺ φοβοῦμαι πὼς εἶναι κατὰ δυστυχία ἀλήθεια· ὅμως ὁ δρόμος ποὒ μᾶς δειχνει ὁ κ. Ἀξιώτης κάθε ἀλλοῦ παρὰ στὸ Ἑλληνικὸ θὰ τὸ ἔβγαζε.

Τ' Ὠδεῖο μας μοῦ κάνει τὴν ἐντύπωση ἑνὸς ὁδοιπόρου ποὒ βρισκούμενος στὸ σωστὸ δρόμο ξάπλωσε κατου ἀπὸ τὸ πρῶτο δέντρο ποὒ ἀπάντησε, χουζουρέφτηκε καὶ δὲν κάνει βῆμα μπροστά· σκεπάστηκε μάλιστα μὲ δέκα παπλώματα ἀπὸ τὴν κορφὴ ἴσαμε τὰ νύχια μὴ λάχῃ καὶ κανένας σάλαγος τὸν ξυπνήσῃ. Ὅμως ὁ δρόμος ποὒ βρίσκεται εἶναι ὁ σωστὸς **κι ἂν** περπατήσῃ, μιὰ μέρα μπορεῖ νὰ φτάσῃ στὸ *τέρμα*—ἐκεῖ ποὒ στὸ δρόμο ποὒ δείχνει ὁ κ. Ἀξιώτης ὅσο περπατάει τόσο καὶ *θἀπομακρένεται* ἀπὸ τὸ τέρμα.

Δὲ θὰ πάρω ἐδῶ μιὰ μιὰ τὶς κατηγόριες τοῦ κ. Ἀξιώτη· σκοπός μου δὲν εἶναι νὰ βγῶ δικηγόρος τοῦ Ὠδείου· κάθε ἄλλο· ἕνα πράμα θὰ τὸν ἀρωτήσω μόνο γιατὶ μοῦ κάθεται στὴν ψυχή :—Ἔτσι στὸ Θεό του, πιστέβει μὲ τὰ σωστά του ὁ κ. Ἀξιώτης πὼς στὰ ξένα Ὠδεῖα διδάσκουνε τὰ θεωρητικὰ μαθήματα κατὰ πὼς μᾶς λέει σελ. 16-17 τῆς φυλλαδούλας του ; Ἂν τὸ πιστέβῃ μὲ τὰ σωστά του, πολὺ τονὲ λυποῦμαι, γιατὶ ἢ δὲν παρακολούθησε ποτὲς καμιὰ σοβαρὴ διδασκαλία θεωρίας ἢ εἶχε τὴν ἰδιαίτερη ἀτυχία νἀκούσῃ μαθήματα στὸ γελοιωδέστερο καὶ σκολαστικότερο Ὠδεῖο τοῦ κόσμου. Ἐγὼ τουλάχιστο ποὒ ὁπωσδήποτε σπούδασα σ' ἕνα κάπως σοβαρὸ Ὠδεῖο, στ' Ὠδεῖο τῆς Βιέννας, καὶ διάβασα ἢ ἄκουσα γιὰ τὰ Ὠδεῖα τοῦ Παρισιοῦ, τῆς Λειψίας, τῆς Ντρέστης, τοῦ Βερολίνου, τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσκας καὶ τῆς Ζυρίχης, δὲν ἤβρα πουθενὰ νὰ διδάσκεται ἡ διδαχτέα θεωρητικὴ ὕλη κατὰ τὸ γελοῖο τρόπο ποὒ μᾶς δηγᾶται ὁ κ. Ἀξιώτης πὼς διδάσκεται στὴν Ἐβρώπη καὶ μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ φανταστῶ πὼς διδάσκεται ἔτσι καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ μάλιστα ἀπὸ ξένους ποὒ δὲν ξέρουνε τί θὰ πῇ καθαρεβουσαϊσμός.

Δὲ μοῦ λέει, ἔτσι νὰ χαρῇ τὴν τσάτσα του καὶ τὰ ἰδανικά του ὁ κ. Ἀξιώτης, ποὒ διδάσκουνε «Μεταφυσικὴ τῶν διαφόρων ἔλξεων τῶν μερῶν μιᾶς συγχορδίας»(!) καὶ τί πᾶνε νὰ ποῦνε ἀφτὰ τὰ κορακίστικα ; ! Ἀμὲ «*φιλοσοφία* τῆς γενέσεως τῶν κλιμάκων» ; Καὶ θαρρεῖ ἀλήθεια ὁ κ. Ἀξιώτης πὼς στὴν Ἐβρώπη ἄλλο δὲν κάνουνε παρὰ νὰ διδάσκουνε καὶ νὰ μιλοῦνε μόνο γιὰ «δίς, τρὶς καὶ τραχέως ἠλλοιωμένας συγχορδίας» ;

Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ πρέπει νὰ τὸ ποῦμε καὶ νὰ τὸ τονίσουμε μάλιστα πὼς δὲ μᾶς ἐπιτρέπεται καμιὰ ἐλάφρυση στὴ διδασκαλία τῶ θεωρητικῶνε μαθημάτων (θέλω νὰ πῶ τὴν πραματικὴ κι ὄχι τὴν φανταστικὴ τοῦ κ. Ἀξιώτη)· κι ὁ λόγος ποὒ ἂ θέμε νἀποχτήσουμε Ἐθνικὴ σκολὴ ἄξια νὰ σταθῇ πλάϊ πλάϊ μὲ τὶς ξένες σκολές : *Ἡ τεχνικὴ τῆς μουσικῆς μας πρέπει νὰ βρίσκεται στὸ ἴδιο ὕψος μὲ τὴν τεχνικὴ τῆς σύχρονης σοβαρῆς μουσικῆς.*

Συφωνότατος μὲ τὸν κ. Ἀξιώτη πὼς πολὺ ἄσκημο πράμα νὰ διδάσκουνται τὰ θεωρητικὰ σὲ ξένη γλώσσα· ἤθελα ὅμως νἄξερα πόσο θὰ ὠφεληθῇ ὁ μαθητὴς ἂν ὁ καθηγητὴς τοῦ μιλεῖ γιὰ «προσθαφαιρέσεις φθόγγων», γιὰ «μεταφυσικάς»,γιὰ «συγχορδίας, δὶς τρὶς καὶ τραχέως ἠλλοιωμένας μάλιστα», γιὰ «διηνθισμένας ἀντιστίξεις»,γιὰ «μερολόγια καὶ διαψηλαφήματα» κι ὅλες τὶς ἄλλες νοστιμιὲς τῆς καθαρέβουσας, τοῦ κ. Ἀξιώτη καὶ τοῦ Ὠδείου ;

«Ἔγκλημα καθοσιώσεως» ἐγὼ δὲν τὸ βρίσκω ἂν τ' Ὠδεῖο μας διατηρῇ σκολὴ «ἐρασιτεχνῶν»· ὅμως κ' ἐγὼ θὰ ἐφκόμουνα τ' Ὠδεῖο νὰ μὴ διατηρῇ τέτοια σκολή. Ἔξω ἀπὸ λόγους ἀξιοπρέπειας, τ' Ὠδεῖο μας, βρίσκω, πὼς μ' ἀφτὴ τὴ σκολὴ προσπαθεῖ, ἢ τόλιγώτερο, φαίνεται πὼς προσπαθεῖ νὰ πάρῃ τὸ ψωμὶ τῶν ἔξω μουσικοδασκάλων τῆς Ἀθήνας

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ περασμένο φύλλο.

1) Δὲν ξέρω ποιές καὶ τί καλλιτεχνικὲς ἰδιότητες βρίσκει ἢ δὲ βρίσκει τοῦ φίλου μου Μιχαηλίδη ὁ κ. Ἀξιώτης, ὅμως ἀφτὸ τολμῶ νὰ τονὲ βεβαιώσω πὼς ἂν εἶχε τὴ μισὴ μουσικὴ διαίστηση τοῦ Μιχαηλίδη ὁ κ. Ἀξιώτης δὲ θὰ μᾶς πρόσφερνε σήμερις τὶς Νόρμες καὶ τοὺς Ναμπούκους.

Δύο μὲ τὸν Barrès, μία μὲ τὸν Barthou καὶ ἄλλη μία νομίζω μὲ τὸν Meyerson.

Τὶς ὧρες αὐτὲς καὶ ἄλλες κάμποσες, τὴν ὥρα π. χ. ποὒ τὸ πρωὶ ἐκοιμόταν ἀκόμα, ἢ τὸ μεσημέρι ποὒ ἀναπαυόνταν, ἐγὼ τὶς περνοῦσα στὴ σάλα τοῦ μπιλιάρδου κοιτάζοντας τὰ λουλούδια τοῦ γύρω μου κήπου ἀπὸ τὸ κλεισμένο παράθυρο, ἢ τὸ ἀπέραντο δάσος τοῦ Vincennes ἀπέναντί μου Ἐπρογευμάτιζα συνήθως μέσα στὴν κλινική. Ὡραῖες κυρίες ἔπαιζαν μπιλιάρδο—ἐπερνοῦσαν ἐκεῖ τὴν ἀνάρρωσή τους ἢ ἐκαθόντουσαν ἔξω στὸν ἥλιο ἀνάμεσα στὰ μικρὰ δέντρα τοῦ περιβολιοῦ σὲ πλεχτὰ καθίσματα καὶ λιαζόντουσαν.

Νευρολογικὴ κλινικὴ ἡ *Ἔπαυλη τῶν ρόδων*, δὲν εἶχε ἀρρώστους, εἶχε μόνον ἀνθρώπους ποὒ ἤθελαν ἡσυχία καὶ κάποια κούρα μὲ τάξη καὶ μὲ ἀκρίβεια.

Τὸν Moréas τὸν ἐδέχτηκαν κατ' ἐξαίρεση καὶ πρέπει κανεὶς νὰ μολογήσει πὼς οἱ κ. κ. Marfanig καὶ Hercouêt ἐκιντύνεψαν στὴν ἀρχὴ νὰ χάσουν κάμποσους ἀπὸ τοὺς συντρόφους των.

Οἱ ἴδιοι ὅμως τῆς κλινικῆς ἐπῆραν σὲ λίγες ἡμέρες τόσον ἐνδιαφέρο γιὰ τὸν ἄρρωστο ὥστε νὰ παρακολουθοῦν σὰν τοὺς στενώτερους φίλους του καὶ θαυμαστές του τὴν κατάστασή του.

Αὐτοὶ πρῶτοι τοῦ ἔρριξαν λουλούδια καὶ τὸν εἶδαν πεθαμένο τὸ πρωὶ τῆς πεπρωμένης ἡμέρας, ἡ δὲ Ἐγγλέζα κυρία ποὒ καθότανε δίπλα στὸ θάλαμο τοῦ Moréas, ὅταν ὁ κ. Hercouêt τὴν ἄλλη μέρα τῆς ζήτησε συγγνώμη γιὰ τὸ θόρυβο τῆς περασμένης νύχτας :

— Θὰ μ' εὐχαριστοῦσε, κύριε, τοῦ εἶπε, ἂν ἀνοίγατε καὶ τὴν μεσανὴ πόρτα γιὰ νὰ τὸν βλέπω.

. . . . . .

Ἀπὸ τὸ St. Mandé λοιπόν, χωρὶς τὰ βοηθήματα ποὒ ἀνάφερα παραπάνω, θὰ καταστρώτω ἄταχτα μερικὲς ἀνάμνησες.

Πολλὰ πράγματα, πολλὰ πρόσωπα, πολλὰ περιστατικὰ ἐπέρασαν ἀπὸ μπροστά μου.

Πολλὰ εἰπώθηκαν ἐκεῖ, πολλὰ ἀκούστηκαν, πολλὰ ἔγιναν.

Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέρα ποὒ ὁ Moréas ἐτοποθετήθηκε στὸ μεγάλο δωμάτιο μὲ τὰ δύο πρὸς τὸ δάσος παράθυρα, τὸ καλλίτερο τοῦ κεντρικοῦ χτιρίου, ἔλεγε :

— Γιὰ νὰ πεθάνῃ κανεὶς δὲ θὰ βρῇ ποτὲ ἁρμονικώτερο περιβάλλον.

Τόσον δὲ τὸ ἔλεγεν αὐτό, ὥστε ρωτοῦσε κάθε ἐπισκέπτη, ἂν τοῦ τὸ ἐπαναλάβκινε, ἢ τὸ ἄκουε γιὰ πρώτη φορά :

— Κύτταξε ποὒ θὰ πεθάνω, ἔλεγε, δὲν εἶναι ὡραῖα ἐδῶ ;

Καὶ εἴτανε πραγματικῶς ὡραῖα, ἀφοῦ καὶ ἡ μεγάλη κάμαρη εἴτανε σὰν ἕνας πράσινος κῆπος φαιδρὸς καὶ φωτισμένος.

Οἱ τοῖχοι ἦταν μὲ πράσινο χαρτὶ ντυμένοι, ποὒ ξεχώριζαν μέσα σὲ περιπλοκάδες καὶ φυλλώματα μικρὰ ἀνθάκια πολύχρωμα τῶν ἀγρῶν.

Τὸ ταβάνι εἴτανε χρωματισμένο rose ἐλαφρά, χρωματισμένο σὰν μέσα σὲ μιὰ δύση χυνοπωριάτικη.

Στὸ δωμάτιο λοιπὸν αὐτὸ ἀκούστηκαν καὶ εἰπώθηκαν τόσα καὶ τόσα, μέσα στὸ δωμάτιο αὐτὸ ἐμπῆκαν κ' ἐβγῆκαν δόξες καὶ μεγάλα ὀνόματα, μέσα στὸ δωμάτιο αὐτὸ ἐθρόησαν, σὰ σὲ κλουβιά, στὰ μετάξια, γυναικεῖα κορμιά, στὸ δωμάτιο αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ μεγάλου ποιητῆ ταλαιπωρήθηκε, ἐδοκιμάστηκε τὸ πνεῦμα του, ἡ ψυχή του ἀπολυτρώθηκε....

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Ἕνα μεσημέρι ἐκοίταζα ἀπὸ τὸ παράθυρο ἔξω.

καὶ βρισκούμενο ἔτσι σ' ἕνα εἶδος συναγωνισμὸ μὲ δάφτους, τοὺς ἀναγκάζει νὰ βλέπουνε στ' Ὠδεῖο ἕναν ἐχτρὸ κι ἀνταγωνιστή, ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε νὰ βλέπουνε ἕναν προστάτη κι ἀνώτερο φίλο. Μ' ἀφτὴ τὴν κατάσταση καταντάει ἀδύνατη καὶ κάθε συνεργασία τῶν ἔξω μουσικῶν τῆς Ἀθήνας μὲ τ' Ὠδεῖο γιὰ τὴν Ἐθνικὴ μουσικὴ μόρφωση τοῦ Κοινοῦ.

***

Ἀφτὰ γιὰ τὰ καθάρια Μουσικοπαιδαγωγικὰ ζητήματα ποὺ ἀγγίζει ὁ κ. Ἀξιώτης στὴ φυλλαδούλα του.

Ἔξω ἀπὸ ἀφτά, ἕνα ζήτημα μᾶς μένει νὰ ἐξετάσουμε· μὰ τὸ ζήτημα σπουδαιότατο : τὸ *Ἀβερώφειο κληροδότημα*.

Ἂν τὰ πράματα ἔχουνε ὅπως τὰ λέει ὁ κ. Ἀξιώτης, καὶ μιλάει ἀπάνου στὸ ζήτημα ἀφτὸ ἀρκετὰ παστρικά, δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ τοῦ δώκουμε δίκιο πέρα καὶ πέρα.

Μὲ ποιό δικαίωμα βάσταξε τ' Ὠδεῖο ἀλάκαιρα δέκα χρόνια ἕνα τέτοιο κληροδότημα ἀνεχτέλεστο ; Κι ἂν ἀκόμα γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο ἀνάβαλε νὰ κηρύξῃ μουσικὸ διαγώνισμα, ποιός τὸ ἐμπόδισε τουλάχιστο νὰ φροντίσῃ νὰ περιμαζεφτοῦνε σὲ *κριτικὴ κ' ἐπιστημονικὴ* ἔκδοση τὰ δημοτικά μας τραγούδια ; (καθὼς πολὺ σωστὰ ζητάει κι ὁ κ. Ἀξιώτης).

Μὰ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατί δὲν προκήρυξε ἴσαμε σήμερις μουσικὸ διαγώνισμα· κάπου διάβασα πὼς φέρνει λόγο τὴν ἔλλειψη «Ἑλλήνων συνθετῶν»· οὔτε ἁρμόδιος εἶμαι μὰ οὔτε θέλω νὰ ξετάσω ἀφτὸ τὸ ζήτημα· ὅμως θαρρῶ πὼς ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ δοῦμε ἂν ὑπάρχουνε «Ἑλλήνων συνθετῶν» εἴτανε καὶ εἶναι νὰ προκηρυχτῇ ὁ διαγωνισμός.2) Ὅρος ὅμως ἀπαραίτητος πρὶν κάθε κρίση νὰ ἐχτελεστοῦνε *δημόσια* στὴν Ἀθήνα **ὅλα** τὰ ἔργα (καλὰ καὶ κακά, ἀδιάφορο) ποῦ θὰ σταλθοῦνε στὸ διαγώνισμα.

Πρέπει τέλος πάντω μιὰ φορὰ νὰ νοίξῃ τὸ στόμα του τ' Ὠδεῖο καὶ νὰ μιλήσῃ παστρικὰ κ' ἐπίσημα· νὰ μᾶς πῇ τί σκέφτεται· νὰ μᾶς πῇ τοὺς λόγους του. Γιατὶ τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς ἃ δὲν ἔβρισκε τὸ κληροδότημα αὐτὸ ὠφέλιμο κι ἀναγκαῖο γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη (δικαίωμά του), ἔπρεπε νὰ μὴ τὸ δεχτῇ. Μιὰ ποὺ τὸ δέχτηκε ἔπρεπε νὰ αἰστάνεται καὶ τὴ στοιχειώδικη ἀξιοπρέπεια καὶ καθῆκο νὰ τὸ ἐχτελέσῃ.

Πρέπει νὰ μιλήσῃ τ' Ὠδεῖο ἃ θέλῃ νὰ καθαριστῇ ἀπὸ τὴ βαρύτερη κατηγόρια ποὺ ἄκουσε ἴσαμε σήμερις· πρέπει μάλιστα νὰ μᾶς πῇ τί ἔγιναν οἱ τόκοι τοῦ κληροδοτημάτου δέκα χρόνια τώρα, ἂν καὶ δὲν ἀφιβάλλω πὼς καλοσυνείδητα θὰ χρησιμέψανε γιὰ νὰφξήσουνε τὸ κεφάλαιο τοῦ κληροδοτημάτου. Γιατὶ τ' Ὠδεῖο δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα οὔτε γιὰ παιδαγωγικοὺς ἢ διδαχτικοὺς σκοποὺς νὰ ξοδιάσῃ ἀφτὰ τὰ χρήματα. Τὰ χρήματα ἀφτὰ δοθήκανε γιὰ τὴν *Ἑλληνικὴ τέχνη*· καὶ μόνο γιὰ τὴν *Ἑλληνικὴ τέχνη* μποροῦνε καὶ πρέπει νὰ ξοδιαστοῦνε.

***

Κάμποσον καιρὸ μοῦ πῆρε καὶ τ' Ὠδεῖο καὶ οἱ πολέμιοί του· ζάλισα κι ἀρκετὰ τοὺς ἀναγνῶστες τοῦ «Νουμᾶ». Κι ἂν εἰπωθήκανε κάμποσα, ὄχι μόνο ἀπὸ μένα, μὰ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὸ Βάρβογλη κι ἀπὸ τὸ Συναδινό, ποὺ ἂν τὰ προσέχανε καὶ τ' Ὠδεῖο κ' οἱ ἀντίπαλοί του κάποιο ὄφελος μπορεῖ νἄβγαινε καὶ γιὰ τ' Ὠδεῖο καὶ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη, πολὺ φοβᾶμαι πὼς οὔτε τ' Ὠδεῖο μὰ οὔτε κ' οἱ ἀντίπαλοί του θὰ μᾶς προσέξουνε ἀμερόληφτα καὶ μὲ τὸν πόθο τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Ἄμποτες νὰ βγῶ ψέφτης.

Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως βρίσκω πὼς τὸν καιρό μου, καὶ σᾶς βεβαιόνω μπόλικο δὲν τὸν ἔχω καθόλου, μπορῶ νὰ μεταχειριστῶ κάπως ὠφελιμότερα γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη κι ἀνωδυνώτερα γιὰ τοὺς ἀναγνῶστες τοῦ «Νουμᾶ» μας. Δηλώνω λοιπὸν πὼς σκοπὸ δὲν τόχω νὰ ξακολουθήσω τὴ συζήτηση γιὰ τ' Ὠδεῖο καὶ γιὰ τοὺς κ. κ. Λαμπελὲτ καὶ Ἀξιώτη. Κι ἂς μὲ συμπαθᾶνε οἱ ἀναγνῶστες τοῦ «Νουμᾶ» ποὺ τοὺς παρασκότισα.

Χάρκοβο, 20 τοῦ Μάρτη 1910.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

2) Ἀφτὰ δὲν τὰ λέω γιὰ τὸ πάπλωμα, μὰ γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης· ὁ δημιουργικός μου δρόμος, καλὸς κακὸς ἀδιάφορο, εἶναι πιὰ τόσο χαραγμένος ποὺ ἀνάγκη δὲν αἰστάνουμαι καμιὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ κανένας διαγωνισμός· ἔξω ἀπὸ ἀφτὰ μὲ κανένα λόγο δὲ θὰ δεχόμουνα νὰ λάβω μέρος ἃ δὲν εἴμουνα σίγουρος πὼς θὰ κριθοῦνε τὰ ἔργα ἀφτηρά, ἀμερόληφτα μὰ καὶ μ' Ἑλληνικὴ αἰστητική.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1]2

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (3 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἃ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ κιόσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας« Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Χατζηδακιὲς—Μιὰ ἀπὸ δαῦτες—Τὰ λόγια τοῦ Noreen—*Ὁ Ἐκπαιδευτικὸς ὅμιλος.*

ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΕΣ ἢ Χατζηδακισμοὺς—δὲ θυμούμαστε τώρα καλὰ καλὰ—ὀνόμασε κάποτε ὁ κ. Πάλλης τὶς κουβέντες τοῦ καθηγητῆ Χατζηδάκη. Ὁ κ. Ψυχάρης τὶς στόλισε μὲ κάπως βαρύτερο ἐπίθετο στὶς «Σκεψοῦλες» του ποὺ δημοσιευτήκανε ἄλλοτε στὸ «Νουμᾶ» καὶ τώρα τελευταῖα στὰ «Ρόδα καὶ Μῆλα». Ὡςτόσο ὁ κ. καθηγητὴς στὸ ἄρθρο του «Τὸ πρότυπον δημοτικὸν σχολεῖον» ποὺ δημοσίεψε στὶς «Ἀθῆναι» τῆς Τρίτης ἀπόδειξε πὼς κι ὁ Ψυχάρης κι ὁ Πάλλης ἔχουνε δίκιο. Γιομάτο Χατζηδακιές, δηλ. ψέματα καὶ συκοφαντίες καὶ κουτοπόνηρες ἀπορίες φαιδρὲς τὸ ἄρθρο του. Τέτια μέσα δὲν τὰ μεταχειρίστηκε οὔτε ὁ Ξενόπουλος γιὰ νὰ πολεμήσει τὸ καινούριο σκολειό. Κι ὅμως ὁ ἐπιστήμονας, ὁ γλωσσολόγος, ὁ ἄθρωπος δηλ. ποὺ εἶχε ὑποχρέωση νὰ σέβεται τὸν ἑαυτό του ὅταν ἀγγίζει ζητήματα τῆς ἐπιστήμης του, δὲ ντρέπεται νὰ μεταχειρίζεται ποταπὰ μέσα γιὰ νὰ πολεμήσει μιὰ ἰδέα ποὺ δὲν μπορεῖ—ἂν εἶναι ἐπιστήμονας ἀληθινὸς κι ὄχι γραμματέμπορος σὰν τὸ Μιστριώτη

Ὁ Moréas εἶχεν ἀποκοιμηθεῖ.

Οἱ νοσοκόμοι του εἶχαν βγεῖ σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Ἐσκεπτόμουν νὰ κάμω τὸ ἴδιο κ' ἐγώ, ὅταν ἕνα automobile μεγάλο καὶ πλούσιο, βερνικωμένο μαῦρο μὲ ἀσημένια κοσμήματα, σταμάτησε στὴν ἐξώπορτα τῆς *Βίλλας τῶν Ρόδων*.

Μιὰ κυρία ἡλικιωμένη, ψηλή, ἀρχοντική, μεγαλόπρεπη, κατέβηκε καὶ προχωροῦσε πρὸς τὸν κῆπο καὶ στὴ μέσα πόρτα.

Σὲ λίγα λεπτὰ ἡ νοσοκόμος ἐμπῆκε σιγὰ καὶ μοῦ ἔδοσεν ἕνα ἐπισκεπτήριο.

Ὁ Moréas ἐξύπνησε, καὶ ὅπως εἴτανε ἀπ' τὸ ἄλλο πλευρὸ γυρισμένος, χωρὶς νὰ βλέπῃ, ἐρώτησε :

— Ποῖος εἶναι ἐκεῖ ;

Τοῦ εἶπα, *ἐγώ*, καὶ ἐσηκώθηκα καὶ τοῦ ἔδειξα τὸ μπιλιέτο.

— Ἡ κόμησσα Τ., τοῦ ἐδιάβασα.

— Ἡ κόμησσα Τ. ; Δὲν τὴ γνωρίζω ! Ἂς μπῇ.

Ἡ νοσοκόμος τότε ἔμπασε μέσα τὴν ἀρχοντική, μεγαλόπρεπη κυρία.

Προχωρῶντας ἐκίνησε ἀλαφρὰ τὸ κεφάλι της σὲ μένα καὶ παίρνοντας μιὰ καρέκλα ποῦ εἴταν κοντὰ στὸ κρεβάτι, εἶπε στὸ Moréas :

— Ἐπιτρέπετε :

— Σᾶς παρακαλῶ, ἀπάντησε ὁ Moréas, ἐνῶ τὴν ἐκοίταζα περίεργα.

— Εἶμαι θαυμάστριά σας, κύριε, εἶπε, ἐνῶ ἐκάθοταν, καὶ ἦρθα νὰ σᾶς προσφέρω τὸ φόρο τοῦ θαυμασμοῦ μου καὶ τὶς ὑπηρεσίες μου.

— Τὶς ὑπηρεσίες σας ; ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ, κυρία, ἀπάντησεν ὁ Moréas.

Ἡ κόμησσα ἀνάφερε τότε τὸ ὄνομα ἑνὸς καθολικοῦ τάγματος στὸ ὁποῖον ἀνῆκε καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐστέλνονταν ἐκεῖ σὰ σ' ἕνα καθολικό, πιστό, ἄρρωστο.

Ὁ Moréas καταλαβε ἀμέσως τί ἔτρεχε καὶ τῆς ἀπάντησε :

— Ὁ θαυμασμός σας, κυρία μου, μὲ συγκινεῖ πολύ, ἀλλὰ τὶς ὑπηρεσίες σας δὲν μπορῶ δυστυχῶς νὰ τὶς δεχτῶ. Εἶμαι πολίτης Γάλλος, ἀλήθεια, ἀλλὰ εἶμαι Ἕλληνας καὶ ὀρθόδοξος.

Ἐκείνη τότε χριστιανικὰ τοῦ ἀπάντησε :

— Μοῦ ἐπιτρέπετε ὡς τόσο βέβαια νὰ προσεύχομαι γιὰ σᾶς.

Ὁ Moréas εἶπε :

— Εὐγενὴς κυρία, μὲ συγκινεῖτε πολύ.

Ἡ κόμησσα εἶχεν ἀπιθώσει ἀπάνω στὰ γόνατά της καθὼς εἶχε καθίσει ἕνα μικρὸ πέτσινο σακάκι καὶ δυὸ τρεῖς ἐφημερίδες διπλωμένες.

Ὁ Moréas κοιτάζοντάς την σιγὰ-σιγά, ἐγίνοταν φαιδρότερος, καὶ ἔξαφνα :

— Ἔχετε, εἶπε, τὸ Matin μαζί σας, κυρία κόμησσα ; Διαβάζετε λοιπὸν τὸ Zigomar ;

Ἐκείνη διαμαρτυρήθηκε χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τίποτε καὶ τοῦ ἔδειξε τὸν Gaulois καὶ τὸ Eclair.

Σὲ λίγες στιγμὲς ἐσηκώθηκε, χαιρέτησε καὶ ἔφυγε, ἐνῶ ὁ Moréas ἐχαμογελοῦσε.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΥΠΑΡΧΕΙ MORÉAS

Ἕνα ἀπόγιομα ὁ Paul Adam καθόταν κοντά του. Εἶχε κρεμασμένο μονύελο σὲ μιὰ φαρδιὰ κορδέλλα καὶ τὴ ροζέττα τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς λεγεῶνος.

Φοροῦσε μεταξωτὸ μαῦρο γιλέκο καὶ ρεντιγκότα μαύρη καὶ εἴτανε ὑπέρκομψος.

Ὁ Moréas τὴν ἡμέρα ἐκείνη – εἴτανε ἀπὸ τὶς χειρότερες προτελευταῖες του ἡμέρες – δὲν εἶχεν ὄρεξη νὰ μιλήσει καθόλου μὲ τὸν παλιό του φίλο, καθὼς καὶ μὲ κανέναν.

Ὁ Paul Adam ὡς τόσο τοῦ μιλοῦσε γιὰ πρά-

καὶ τόσους ἄλλους—παρὰ καταβάθος νὰ τὴν πιστεύει καὶ νὰ τὴν παραδέχεται.

★

ΟΡΙΣΤΕ κ' ἕνα ἀπὸ τὰ κολοκυθένια ἐπιχειρήματά του : «Ἡμεῖς γινώσκομεν ὅτι τὰ γλωσσικὰ μαθήματα πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐκρίθησαν, ὅπως τὰ μαθηματικά, καταλληλότατα εἰς τὸ νὰ ὀξύνουν τὴν διάνοιαν, εἰς τὸ νὰ ἐθίζουν τὸ πνεῦμα νὰ διαστέλλῃ τὰ ἀνόμοια, νὰ κατατάσσῃ τὰ φαινόμενα εἰς γένη καὶ εἴδη κτλ. Καὶ τὴν σπουδαίαν εἰδολογικὴν ταύτην μόρφωσιν τῶν παίδων ἐπιτυγχάνει ὁ διδάσκων τὴν γλῶσσαν πολὺ εὐκολώτερον τοῦ διδάσκοντος τὰ μαθηματικά, καθόσον ὁ παῖς ἠξεύρει ἤδη νὰ λαλῇ τὴν μητρικὴν γλῶσσαν, ἤτοι κατέχει τὸ ὑλικόν, καὶ ὁ διδάσκων οὐδὲν ἄλλο ἔργον ἔχει ἢ ν' ἀναλύσῃ καὶ μεταβάλῃ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδὸς λεληθότα καὶ οἱονεὶ καθεύδοντα γλωσσικὸν διάκοσμον εἰς σαφῆ καὶ συνειδητόν».

Ντροπὴ νὰ γράφουνται τέτιες ἀρλοῦμπες ἀπὸ καθηγητὴ τῆς Γλωσσολογίας. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κ. καθηγητῆ μπορεῖ νὰν τὸ γκρεμίσει μὲ μιὰ κλωτσιὰ ὁ πρῶτος τυχόντας λογικὸς ἄθρωπος, κι ἂς μὴ σκαμπάζει γρῦ ἀπὸ ἐπιστήμη. Μπορεῖ ἀξιόλογα νὰν τοῦ πεῖ :

— Μά, σοφέ μου καὶ καμαρωμένε μου, ἀφοῦ τὸ παιδὶ ξέρει τὸ πρᾶμα ὅπως τἀκούει σπίτι του, ὅπως τὸ λέει, κι ὅπως θὰν τὸ λέει σ' ὅλη τὴ ζωή, γιατί νὰν τὸ μάθει στὴν καθαρεύουσα, ποὺ δὲ θὰν τὴ μιλήσει ποτέ του, καὶ νὰ μὴν τὸ μάθει σὲ μιὰ ξένη ζωντανὴ γλώσσα ποὺ θὰν τὴ χρειαστεῖ στὴ ζωή του ; Γιατί νὰ μὴν τὸ μάθει πῶς τὸ λένε Γαλλικά, Ἐγγλέζικα, Γερμανικά ;

Ὁ κ. Καθηγητὴς ὅμως ἔχει τὸ κουράγιο νὰ μᾶς πεῖ πὼς μόνο μὲ τὴν καθαρεύουσα «ὀξύνεται ἡ διάνοια καὶ ἐθίζεται τὸ πνεῦμα νὰ διαστέλλῃ τὰ ἀνόμοια». Ἀπὸ τέτιες πιὰ Χατζηδακιὲς ἄλλο τίποτα.

★

ΠΑΝΟΥ πάνου στὸ ἄρθρο του ὁ κ. Καθηγητὴς ἔχει τὰ λόγια τοῦ Noreen : «Τὸ σχολεῖον δὲν εἶναι ἐργαστήριον διὰ πειράματα, καὶ εἰς τὸν ἀγρὸν τὸν μέλλοντα νὰ παραγάγῃ σῖτον δὲν ἐπιτρέπεται μήτε νὰ σπείρωνται ἀμφίβολα σπέρματα μήτε νὰ ῥίπτωνται λίθοι».

Δόξα νἄχει ὁ Μεγαλοδύναμος, αὐτὸ λέμε καὶ μεῖς. Μὰ τί ἄλλο ἀπὸ πειράματα κάνει τόσα χρόνια τώρα στὸ Ρωμαΐικο σκολειὸ ἡ καθαρεύουσα καὶ τί ἄλλο ἀπὸ σάπιους σπόρους κι ἀπὸ ἀπελέκητα ἀγκωνάρια ῥίχνει «εἰς τὸν ἀγρὸν τὸν μέλλοντα νὰ παραγάγῃ σῖτον ;

Δὲν τὄχει ὡστόσο τίποτα ὁ κ. Καθηγητὴς νὰ μᾶς πεῖ πὼς τὰ λόγι' αὐτὰ τἄγραψε ὁ Noreen...γιὰ τὴν καθαρεύουσα! Μιὰ ψευτιὰ παραπάνου δὲ βλάφτει.

★

ΤΟΣΟ τρόμαξε ἡ Ἐφορία τοῦ «Πρότυπου Δημ. Σκο-Σκολειοῦ» ἀπὸ τὸν πόλεμο ποὺ τῆς γίνηκε ὥστε γλήγορα γλήγορα ἱδρύει καὶ τὸν «Ἐκπαιδευτικὸν ὅμιλο». Τὸ τυπωμένο γράμμα ποὺ στάλθηκε σὲ πολλοὺς τὸ τυπώνουμε καὶ δῶ, γιατ' εἶναι κι αὐτὸ ἕνα ἱστορικὸ χαρτί, νὰν τὸ ποῦμε, στὸ ξετύλιγμα τοῦ ἀγώνα μας.

«Ἀξιότιμε Κύριε,

»Μὲ τὴν ἐγκύκλιο ποὺ σᾶς στείλαμε, σᾶς γνωστοποιήσαμε τὸν ἐκπαιδευτικό μας σκοπό. Μὲ τοῦτο τὸ γράμμα μας σᾶς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς ἀπαντήσετε ἂν ἐπιθυμῆτε νὰ γίνετε μέλος τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου».

»Ὁ σκοπὸς τοῦ Ὁμίλου αὐτοῦ θὰ εἶναι, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιο, νὰ ἱδρύσῃ ἕνα Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ βοηθήσῃ νὰ ἀναμορφωθῇ, μὲ τὸν καιρό, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκπαίδευση. Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ του, ὡς μέσα θὰ μεταχειρίζεται ὁ Ὅμιλος διαλέξεις καὶ ἔκδοση βιβλίων, ἐφημερίδας καὶ περιοδικοῦ. Ἡ συνδρομὴ κάθε μέλους εἶναι πέντε (5) δραχμὲς τὸ χρόνο.

»Ἂν θὰ γίνετε μέλος, σᾶς παρακαλοῦμε νὰ ὑπογράψετε τὴν ἐσώκλειστη σχετικὴ ἀπάντηση καὶ νὰ τὴ στείλετε στὸν κ. Ἰω. Δραγούμη, 26 Λεωφόρος Ἀμαλίας, Ἀθήνας, ποὺ ἀνέλαβε χρέη Ταμία κατὰ τὴν ἀπουσία στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ μερικοὺς μῆνες τοῦ κ. Δ. Π. Πετροκόκκινου.

»Ἐπίσης παρακαλοῦμε κάθε συνδρομή, ἀνακοίνωση ἢ γράμμα νὰ στέλνεται στὴν ἴδια διεύθυνση.

»Ἀθήνα, 30 Ἀπρίλη 1910.

»Μὲ ὑπόληψη

Γιὰ τὴν Ἐφορία τοῦ Ποοτύπου Δημοτ. Σχολείου
Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ»

ΒΓΗΚΑΝΕ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ

ΤΟΜΟΣ Ε'

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

καὶ πουλιοῦνται στὸ Βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» δρ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΑΜΕΝΑ :

Σὰ λάμπει ὁ ἥλιος — Μιὰ κριτική — Ἕνωση θὰ πῇ δύναμη - Τρομοκρατία - Μάθηση καὶ λεφτεριά — Ὁ «Συγγραφεύς» — Ἐπίλογος — Ἑκατὸν πενήντα — Διαγωνισμὸς γιὰ τὴ γλώσσα 1901 Ἡ γραμματικὴ τοῦ Ρυντάκη — Λεφτεριὰ καὶ μάθηση — Τὸ ῥητὸ τοῦ Νεεμία — Ἕνα γράμμα — Οἱ παράδες - Διαβάζοντας τὰ Πάτρια· Σκεψοῦλες — Ἡ κλωστίτσα — Ἕνα νόστιμο ἐπιχείρημα — Ξενισμός — Ταχυδρόμος, ταχυδρομεῖο, πόστα — Ἕνας ἕνας — Τί λέγεται γλώσσα — Ἀνοιχτὸ γράμμα Τὰ βιβλία μας καὶ τὰ περιοδικά μας — Ὁ Ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα — Ὁ κ. H Krüger — *Τὸ φεγγάρι — Ἡ χημία τοῦ λαοῦ — Μαρία Ἑλένη — Καλοσύνη καὶ Διάβασμα — Λίγα λόγια — Ὁ Μεσσαζέρης Τριάντα χιλιάδες φράγκα χρυσά — Πρωτο χρονιάτικο — Ἀγάπη — Πέρα πέρα — Ὁ Νουμᾶς — Γράμμα στὴ Μυριέλλα.*

ΕΚΦΥΛΗ;

Κόσμε, τί κοιτᾶς ; σοῦ πάτησα
τὰ ἱερά σου ἕνα πρὸς ἕνα
τὶς ἐκκλησιές σου ἐγὼ τὶς ἔφτυσα
καὶ μὲ τἅγιο σου ποτήρι

Ἤπια καὶ τὰ πάθη μου ἄνοιξα
τὰ τρανὰ κ' ἔκφυλα πάθη
καὶ ρημάχτρα ἐγὼ σοῦ γίνηκα,
ἐγὼ τὸ ἄθλιο τὸ μυοντῆρι.

Κόσμε, τί κοιτᾶς ; ψηλότερα ·
ἔχτισα ἐκκλησιὲς καινούριες
ποὔχουν λειτουργοὺς τρανότερους
τ' Ὄμορφο καὶ τὴν Ἀλήθεια.

Ἔκφυλη, μεγάλη, κ' ἔκφυλη —
τὸ σταυρό σου κάμε, κόσμε,
κι ὅλα τὰ ἱερὰ σ' τὰ πάτησα
κι ὅλα σου τὰ παραμύθια.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΟΥ

Κ' ἔχω ἐγὼ ἐκκλησιὰ δική μου
κ' ἔχω καὶ προσκυνητήρι
καὶ πανάγιο ἕνα ποτῆρι
ποὺ μετολαβαίνω πάντα

Σάρκα κ' αἷμα, αἷμα καὶ σάρκα
ἀπ' τῆς Τέχνης τὸ Μεσσία
καὶ καθημερνὴ θυσία
δίνω ἀπ' τὴν ψυχή μου κάτι.

Μὰ δὲν ἔχω μαντηλοῦσες
παναγιές, οὔτ' ἁγιοκέρια
καὶ παπάδες καὶ ξεφτέρια,
ἔχω μάρμαρα μονάχα,

Μάρμαρα λευκὰ σὰ χιόνια
ἀπ' τὴν Πάρο ἀπ' τὴν Πεντέλη
κι ἀπὸ κάποιον Πραξιτέλη
λυγερὰ πελεκημένα.

ΔΙΔΙΚΑ ΜΠΕΤΣΙΚΑ

ματα ποὺ δὲν εἴταν ἀνάγκη νὰ ἀπαντήσει ὁ ἄρρωστος.

Γιὰ τὶς δουλειές του, γιὰ τὴν ἐξοχή του, γιὰ τὴ γυναῖκα του.

— Τὴν ἀνάρρωτή σου, τοῦ εἶπε, θὰ τὴν κάνεις ἐκεῖ κάτω μαζί μας. Ξέρεις τί χαρὰ θὰ εἶναι αὐτὸ γιὰ κείνη καὶ τί εὐτυχία γιὰ μένα.

Πιστεύω σὲ λίγες ἡμέρες, τοῦ εἶπε, νὰ μπορέσεις ν' ἀφήσεις αὐτὸ τὸ κρεβάτι. Θἀρθῶ νὰ σὲ πάρω μόνος μου.

Ὁ Moréas τὸν ἐκοίταξε μελαγχολικὰ κάμποσο καὶ ἔπειτα :

— Mon vieux, τοῦ εἶπε, πιστεύεις ἀκόμα πῶς ὑπάρχει Moréas ;

Ὁ Paul Adam κάτι ἐψιθύρισε, ἐδοκίμασε νὰ γελάσει, νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν παλιό του συνεργάτη καὶ φίλο, ποὺ τὸν ἐκοίταζεν ἀκόμα μελαγχολικά.

Τὰ λόγια του ὅμως ἦταν μασημένα, τὰ γέλια του ψεύτικα. Ἄλλαξε κουβέντα ἐπίτηδες.

Ὁ Moréas ὅμως σὰν νὰ κρατοῦσε τὴ συνέχεια:

— Ἀξίζει λοιπόν, ἀγαπητέ μου, τοῦ εἶπε, νὰ ζήσω μὲ μισὸν ἐγκέφαλο καὶ μὲ ἕνα τρίτο κορμιοῦ ;

Ὁ Paul Adam δὲν ἀπάντησε τίποτε, τοῦ ἐχάϊδεψε τὰ μαλλιὰ καὶ σὲ λίγο τὸν ἄφησε μισοαποκοιμισμένον πικρά.

Στὸ χαγιάτι, ὅπου ἐβγῆκα μαζί του, ὁ εὐαίσθητος συγγραφέας ἀναλύθηκε σὲ δάκρυα καὶ ἐνῶ μοῦ ἔσφιγγε τὸ χέρι ἀποχαιρετῶντας με, μοῦ εἶπε :

— Χάνεται λοιπὸν σήμερα, αὔριο ἢ μεθαύριο ὁ τελευταῖος μεγάλος ποιητὴς τῆς Γαλλίας καὶ ὁ τελευταῖος της καβαλλιέρος.

Γνώριζε, φίλε μου, ὅτι τέτοιος ἱππότης δὲν ἐστάθηκεν ἄλλος στὸν καιρό μας.

ΔΥΟ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ἕξη, ἑπτὰ ἡμέρες πρὶν πεθάνει ἔκανε μάθημα ἕνα πρωὶ ποιήσεως στὴ νοσοκόμο Λουΐζα καὶ στὸν ὑπερέτη του Γουστάβο.

Τὸν ἄκουαν προσεχτικὰ καὶ συμφωνοῦσαν μαζί του.

Τοὺς μιλοῦσε γιὰ τὸ Λαφονταῖνο καὶ τὸ Ρακίνα μὲ τὴ σοβαρότητα ποὺ θὰ ἔλεγε τέτοια πράγματα στὸν ἀκαδημαϊκὸ Faguet, τὸ θαυματτή του, ἢ στὸν de la Tailhede, τὸ μαθητή του.

Ἀκούοντάς τον νὰ μιλεῖ σ' αὐτοὺς περὶ τέχνης, ἀναθυμήθηκα μία ἄλλη σκηνὴ ποὺ ἐστάθηκα μάρτυράς της, ἀνεβαίνοντας μαζί του τρεῖς μῆνες προτήτερα στὸ Montrouge, μέσα στὸ τραμβουέ.

Τὸν εἶχα δεῖ τυχαίως τὸ ἀπόγιομα τῆς μέρας ἐκείνης ἀπ' ὄξω ἀπ' τὸ καφενεῖο τοῦ Cluny νὰ περιμένῃ.

Μοῦ εἶπε ὅτι εἶχε προγευματίσει κάπου ἐκεῖ κοντά, σ' ἑνὸς φίλου του, καὶ ὅτι περίμενε κανένα ἁμάξι ποὺ νὰ τὸν πάῃ σπίτι του.

Ὅπως ὅμως περνοῦσε τὴ στιγμὴ ἐκείνη τὸ τραμβαέ, μὲ ἔσπρωξε πρὸς αὐτὸ καὶ ἀνεβαίνοντας κι' αὐτὸς κατόπιν, μοῦ εἶπε :

— Ἔλα μαζί μου ὡς τὸ σπίτι μου, εἶναι ἕνας ὡραῖος περίπατος.

Ὅπως λοιπὸν πηγαίναμε μὲ τὸ τραμβουὲ σχίζοντας τὸ μπουλεβάρτο St. Michel πρὸς τὴν πλατεῖα τοῦ ἀστεροσκοπείου καὶ τὸ λέοντα τοῦ Belfort, ὁ Moréas ἔδινε ἐξηγήσεις ἑνὸς ἄρθρου του στὸν ὑπάλληλο ποὺ εἶχε καθήσει ἀπέναντί μας.

Ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶχε τὶς ἰδέες του καὶ ἐφαίνοταν εὐτυχὴς ὅτι ἐλεύθερα μποροῦσε νὰ τὶς ἐκφράσει.

Δὲν αἰσθάνουνταν καμμία στενοχωρία ἀπέναντι τοῦ Moréas, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ εἴτανε μετρημένος καὶ προσεχτικός.

Τὸ ἄρθρο εἶχε δημοσιευθεῖ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἢ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΑ

Κ. Παρορίτη : "ΣΤΟ ΑΛΜΠΟΥΡΟ,,

Δυνατές, ὁλοζώντανες καὶ πλούσιες εἰκόνες. Ὁ ποιητὴς εἶδε μὲ τὰ μάτια του κι ἄγγισε μὲ τὰ πονόψυχα τὰ χέρια του ὅλες αὐτὲς τὶς δύστυχες ψυχὲς ποὺ ὑποφέρουν βουτηγμένες στὴν πεῖνα, στὴ δουλειὰ καὶ στὸ κρίμα. Ποτὲ δὲν ξεχύνεται σὲ ρητορισμοὺς καὶ σὲ πλατυασμοὺς καὶ σὲ ψεύτικες αἰσθηματολογίες. Ἡ γλῶσσα του εἶναι ἁδρά, μεστή, μελετημένη. Σπαρταριστὰ μᾶς παρασταίνει τὴ ζωὴ ὅπως τὴ βλέπομε νὰ περνᾶ στοὺς δρόμους ἢ νὰ σκύβει καὶ νὰ σπᾶ στὰ σπίτια τῆς φτώχειας καὶ τοῦ καημοῦ.

Δὲν ἔχει ὅμως τὴ δύναμη ὁ συγγραφέας πίσω ἀπὸ τὴ θλιβερὴν αὐτὴ ἐπιφάνεια τῆς πραγματικότητας νὰ σκύψει καὶ νὰ βρεῖ τὸ γαλάζιο φόντο τῆς ἁρμονίας ποὺ κρύβεται παρηγορητικὸ κι ἀσάλευτο σὲ ὅλα τὰ βάθη τῆς προστυχιᾶς καὶ τοῦ χαμοῦ. Δὲν μπορεῖ νὰ τοποθετήσει τὶς δυστυχίες αὐτὲς στὴ θέσι-το υς κ' ἔτσι νὰ νειώσει καὶ νὰ δείξει πόσο ἀπαραίτητες εἶναι καὶ πόσο πολύτιμες γιὰ τὴ συνολικὴ εὐρυθμία τῆς ζωῆς.

Εἶναι ἀλήθεια, σ' ἕνα μεσαῖο ἔργο τέχνης ἡ βαθειὰ αὐτὴ φιλοσοφικὴ τοποθέτηση καὶ δικαιολογία ὅλων τῶν φαινομένων τῆς ὕπαρξης, δὲν εἶναι ἀπαραίτητη. Φτάνει ἡ πιστή, ἡ ὡραία ἀπεικόνιση τῆς ἐξωτερικῆς παράστασης τῶν πραγμάτων.

Μὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο καὶ ποὺ ἔμμεσα πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀψηλὴ αὐτὴ ἐπισκόπιση τοῦ ὅλου, εἶναι τὸ πειθαρχικό, ἁρμονικὸ ξετύλιγμα τῆς κεντρικῆς ἰδέας ἑνὸς ἔργου μέσα σὲ στέρεα καλολογικὴ μορφή. Ἂν αὐτὸ λείπει, κανένα χάρισμα, καμιὰ ὀμορφιὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀντικαταστήσει.

Κι αὐτὸ λείπει ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ κ. Παρορίτη. Κάθε κεφάλαιο εἶναι μιὰ εἰκόνα ὡραία, μ' ἀνάερα κρεμασμένη, τὸ σύνολο ἕνα μωσαϊκὸ ἀκατάστατο, ἀπὸ θαμαστὰ πλακάκια· λείπει ἡ ἀνώτερη δημιουργικὴ πνοὴ ποὺ σ' ὅλο αὐτὸ τὸ ὡραῖο ὑλικὸ νὰ δώσει μιὰ πλέρια, ἑνιαία μορφή.

Καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει στὸ ρομάντζο αὐτὸ ἕνας τύπος ὡρισμένος ποὺ νὰ ὑψώνεται ἀπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ συμπυκνώνει ἀπάνω στὸ κεφάλι του τὴ συμπάθειά μας ἢ τὴν ἀγανάχτηση. Ὀλέθρια ἡ ἔλλειψη αὐτὴ σ' ἕνα ἔργο. Γιατὶ ἔτσι μοιράζεται καὶ σκορπιέται ἡ συγκίνησή μας, παράταιρα

τὴν προηγούμενη στὸ Paris Journal μὲ τὸν τίτλο *ἡ Μοῦσα στὸ Φρέσκο.*

Ἐπρόκειτο περὶ ἑνὸς ποιητῆ συγχρόνου τοῦ Ronsard, νομίζω, ποὺ εἶχε τιμωρηθεῖ δὲ θυμοῦμαι γιὰ ποιό ἔγκλημα, καὶ τοῦ Verlain γιὰ τὴν πολύκροτη ὑπόθεση τοῦ Rimbaud.

Ὥστε, ὅπως βλέπετε, ἡ κουβέντα εἴτανε ἐκτάκτως φιλολογική, στὴν ὁποίαν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς τοῦ τράμ, ποῦ σὲ μιὰ στάση εἶχε ἀνεβεῖ καὶ αὐτὸς ἀπάνω γιὰ νὰ βεβαιώσει τὸ βιβλίο τοῦ ὑφισταμένου του.

Κυτάζοντας αὐτὸ τὸ ὑπέροχο πνεῦμα, τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ὁ ὁποῖος συμπεριφέρονταν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο πρὸς ἁπλοὺς ἀνθρώπους ὅπως τὸν εἶχα δεῖ ἄλλοτε καὶ πρὸς σοφούς, πρὸς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου ὅπως καὶ πρὸς ἐργάτες, ἀναπολοῦσα τὸν ἀθάνατον Ἔμμερσον:

— Μόνον οἱ ἀρχοντοχωριάτες τριγυρίζουν στολισμένοι μὲ χρυσάφια καὶ μὲ κοσμήματα· οἱ ἀληθινοὶ βασιλιάδες ἀφίνουν στὰ θησαυροφυλάκια τὰ στέματά τους καὶ παρουσιάζονται μὲ ἁπλότητα καὶ μὲ ἀφέλεια.

(Στἆλλο φύλλο τελιώνει)

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

τὰ συναιστήματα γεννοῦνται μέσα μας, προχωροῦμε χωρὶς συστηματοποιημένη ψυχικὴ συγκέντρωση κι ὅταν τελειώσομε ὅλο τὸ βιβλίο καὶ τὸ κλείσομε, τίποτα δὲν ἀπομένει στὸ νοῦ μας παρὰ σκηνὲς σκόρπιες καὶ ξεστέλιωτες, μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὴν ἀρχή, μιὰ σιλουέτα ἀπὸ τὸ τέλος, μικροηρῶοι ὅλοι τους ποὺ ξεχνιοῦνται καὶ σβήνουνται καὶ κανένας ἀψηλότερός τους ἥρωας, σὲ καλὸ ἢ σὲ κακό, ποὺ νὰ μᾶς ἀπομένει πάντα ὀρθὸς στὴ θύμηση καὶ νὰ μᾶς συμβολίζει τὸ σκοπὸ τοῦ συγγραφέα.

Ὑπέροχος ἀλήθεια στὶς λεπτομέρειες ὁ κ. Παρορίτης, ἀνίκανος ὅμως φαίνεται ἀπὸ ψηλὰ κυριαρχικὰ ν' ἀδραξει τὸ θέμα του, νὰ τὸ συναρμολογήσει, νὰ τοῦ βρεῖ ἀρχὴ καὶ τέλος, νὰ τοῦ δώσει μιὰ μορφὴ κλασική, ὅπως ἀλήθεια ταιριάζει στὶς συγκρατημένες καὶ σπαραχτικὲς τραγωδίες ποὺ ξεσποῦνε πίσω ἀπὸ τὶς κλεισμένες φτωχικὲς θύρες ἢ κάτω στ' ἀτρύγητα βάθη τῆς θάλασσας.

Ὅμως, μ' ὅλο τὸ ριζικό του αὐτὸ ἐλάττωμα, τὸ καινούριο ρομάντζο δὲν μπορεῖ νὰ περάσει ἀπαρατήρητο.

Ὁ κ. Καρκαβίτσας ἄξιούς του βρίσκει μαθητάδες.

ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Κο Ἀλέξη Πάλλη

Λίβερπουλ

. . . . στὶς 9 τ' Ἀπρίλη

Ξακουσμένε μου δάσκαλε,

Πρέπει νὰ μάθης πῶς στὴ . . . . ἄρχισε νὰ φυσᾷ πάνω στὰ μαθητικὰ κεφαλια κάποιο μυρωμένο καὶ δροσερὸ ἀγέρι, ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ ζωντανὴ δημοτική μας γλῶσσα καὶ ποῦ λίγοι σᾶν καὶ σένα δυστυχῶς ἀκόμη τὴν καταλαβαν καὶ τὴν διδάσκουνε.

Καὶ αὐτὴ τὴ μυρωμένη, τὴ θεία γλῶσσα, ποῦ νοιώθω νὰ σπαρταρᾷ στὰ σωτικά μου, αὐτὴ ἄρχισαν ἐδῶ στὴ . . . . νὰ καταλαβαίνουν καὶ νὰ τὴν μεταχειρίζουνται.

Ἐγὼ ποῦ σοῦ γράφω, δὲν μὲ γνωρίζεις, ὄχι· καὶ νά τώρα συστήνομαι μοναχός.

Εἶμαι μαθητὴς σὲ ἰδιωτικὸ λύκειο τῆς . . . . Εἶδα τὸν καταστρεφτικὸ δρόμο ποῦ μᾶς πηγαίνει αὐτὴ ἡ καθαρεύουσα. Εἶδα τὸν ἴσιο ποῦ φέρνει ἡ ἁγνὴ δημοτική μας γλῶσσα, καὶ εἶπα : «Μὰ γιὰ τὸ Θεὸ τί κάνουμε; σκάβουμε τὸ λάκο μοναχοί μας.» Ἐσταμάτησα, καὶ τώρα ἔρχουμαι σὲ σένα, σεβαστέ μου δάσκαλε, νὰ σὲ συμβουλευτῶ πῶς θὰ εἰμπορέσω νὰ γυρίσω καὶ ἄλλους πίσω, νὰ τοὺς δείξω τὴν πλάνη τους.

Γι' αὐτὸ σὲ ἱκετεύω καὶ σὲ παρακαλῶ, γράψε μου δυὸ ἐνθαρυντικὰ καὶ παρηγοριᾶς λόγια καὶ στεῖλε μου τὰ βγαλμένα σου ἔργα.

Μὲ μεγάλο σεβασμὸ

Ὁ ἀπὸ σήμερα ὑποστηριχτὴς τῆς ἰδέας

. . . . .

Ἀϊντίνι, 3]16]3]910, Τετάρτη

Κύριε Ἀλέξαντρε Πάλλη

Liverpool

Τὰ βιβλία, ποὺ μᾶς στείλατε, εἶναι τώρα ἕνας μῆνας ποὺ τὰ πήραμε. Σᾶς εὐχαριστοῦμε, κύριε Πάλλη, ἀπὸ τὴν καρδιά μας. Μὴ νομίσετε, ποὺ ἀργήσαμε νὰ σᾶς γράψουμε, πῶς τὸ κάνουμε ἀπὸ λησμονησιὰ τοῦ χρέους μας. Νομίζαμε πὼς θὰ μᾶς στέλνατε μαζὺ καὶ κανένα γράμμα, καὶ περιμέναμε νὰ σᾶς γράψουμε μιὰ καὶ καλή.

Μᾶς κακοφάνηκε, κύριε Πάλλη, ποὺ θελήσατε νὰ μᾶς κρύψετε δημοσιεύοντας τὸ γράμμα μας στὸ «Νουμᾶ». Ἐμεῖς τουλάχιστο τὸ θεωροῦμε τιμή μας νὰ εἴμαστε Δημοτικιστάδες. Καὶ ἡ αὐτοπεποίθησή μας καὶ ἡ ἀγάπη μας στὴ Δημοτικὴ μᾶς δίνουν τὴ δύναμη νὰ τὸ φωνάζουμε ὅπου καὶ νἆναι.

Σᾶς περιμένουμε ὅταν θἀρθῆτε στὴ Σμύρνη.

Μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ σεβασμὸ

Ὁ Πρόεδρος — Ὁ Γραμματικὸς

Κ. ΑΡΓΥΡΑΚΗΣ — Α. Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΑΚΗΣ

. . . . 15]28 Ἀπριλ. 1910

Ἀξιότιμε Κε Α. Πάλλη,

Χθὲς τὸ βράδυ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὡρκία καὶ μαγευτικὴ ἀκολουθία τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ μας, ἐπέστρεψα στὸ σπῆτι καὶ μοῦ ἦλθε μιὰ ἰδέα νὰ διαβάσω τὸ πρῶτο ἀποψινὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ποῦ τὸ λένε διαθήκη τοῦ Χριστοῦ, στὴν ἰδική σας μετάφραση, γιὰ τὴν ὁποία λυπήθηκα ποῦ τόσο καιρὸ δὲν τὴν εἶδα καὶ ἔπειτα καὶ γιὰ τὴν κακὴ ἰδέα ποῦ μ' ἔδωκαν γιὰ τὸ ἔργο σας αὐτό· ἂς εἶναι καλὰ ἡ καλή μου ἐξαδέλφη . . . . ποῦ ἔγεινε αἰτία νὰ δῶ τὰ βιβλία σας τὰ ὁποῖα μὲ ἔκαμαν σήμερα νὰ ντρέπομαι γιὰ τὴν παληά μου ὀπισθοδρομικὴ καὶ ταπεινὴ ἰδέα. Δὲν θέλω σήμερα, Κύριε Α. Πάλλη, νὰ σᾶς γράψω τὴν ἐντύπωσι ποῦ ἔκαμε ἡ Ἰλιάδα σας καὶ παραπάνω τὸ τελευταῖο της βιβλίο, διότι ἐκεῖνο διάβασα περισσότερο, ἐπειδὴ τὸ ἤξερα καλὰ ἀπὸ τὸ Σχολειό μου ἀκόμα, καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ποῦ αἰσθάνθηκα, ὅταν διάβαζα τὰ γλυκὰ πολὺ γλυκὰ ἐκεῖνα λόγια ποῦ λέγει ὁ Πρίαμος στὸν Ἀχιλλέα, ζητῶντας τὸ κορμὶ τοῦ γιοῦ του· ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἐνθουσιασμός μου σήμερα ὑποχωρεῖ στὸν μεγάλο ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν πολλὴ συγκίνησι ποῦ αἰσθάνθηκα διαβάζοντας τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ ἰδίως τὸ χθεσινὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, εἰς τὸ ὁποῖον θαυμάζω τὴν μεγάλη σας τέχνη καὶ ἔκτακτο ἀπόδοσι στὴν δημοτική μας γλῶσσα ὅλων τῶν δυσκολωτέρων δογματικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Χριστοῦ μας.

Δὲν εἶμαι ἄξιος, Κύριε Πάλλη, γιὰ νὰ σᾶς συγχαρῶ, μολονότι θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ σᾶς προσφέρω ἕνα ἐλάχιστο δεῖγμα τῆς πολὺ συγκινηθείσης αὐτὴ τὴ στιγμὴ καρδιᾶς μου, τὸ μόνο ὅμως ποῦ παρακαλῶ εἶναι νὰ βοηθήση ὁ Θεὸς καὶ νὰ λυπηθῆ τὸ ταλαίπωρο λαό μας, ποῦ μὲ τόσα μέσα ἐλεεινὰ ἐνάρκωσαν τὸ πνεῦμα του, νὰ ἔλθη μιὰ ὥρα ἀρχήτερα ἡ στιγμὴ ἐκείνη ποῦ θὰ δακρύση στὴν ἐκκλησιὰ ἀκούοντας τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ στὴν γλῶσσα ποῦ θὰ τὰ καταλαβαίνει καὶ ποῦ θὰ τὰ αἰσθάνεται καὶ ὄχι ὅπως τώρα ποῦ καὶ ἂν δακρύζει τὸ κάνει ἀπὸ αἴσθημα ἀνεξήγητο καὶ ἴσως ἀπὸ τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς τελετῆς.

Μὲ χαρά μου βλέπω ὅμως, ἀξιότιμε Κύριε, ὅτι πλησίασε ὁ καιρὸς ποῦ θὰ θριαμβεύση ἡ ἀλήθεια, ἐὰν δὲ σᾶς ἐπότισαν μὲ πολλὰς πικρίας πρέπει νὰ εἶσθε βέβαιος ὅτι εἰς τὸ μέλλον μέσα εἰς τὴν καρδιὰ τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος καὶ κοινωνίας θὰ ἔχετε τὴν μεγαλήτερη καὶ πρωτίστη θέσι.

Σᾶς χαιρετῶ

. . . .

. . . . Κεφαλλονιᾶς, 13]3]910.

Κύριε Πάλλη,

Τὰ βιβλία σας τἄλαβα. Γιὰ νὰ σᾶς παραστήσω

τὴ μεγάλη μου εὐνωμοσύνη καὶ τὴ χαρὰ δὲ βρίσκω λέξες κατάλληλες. Ἐτοῦτο μόνο σᾶς λέω πῶς ἡ ζωντανὴ γλῶσσα δίνει ζωὴ στὴν καρδιά. Εἶν' ἡ ἀλήθεια πῶς γιὰ νὰ σᾶς πῇ κάνεις σωστὴ κουβέντα καὶ μὲ γοῦστο δὲ μπορεῖ ἂ δὲν τὴ πῇ στὴ γλῶσσα τοῦ πατέρα του. Μερικὲς λέξες ἀπ' αὐτὲς δίνουνε τόσο ὤμορφο καὶ ζωηρὸ χρωμάτισμα σὲ δαύτηνε καὶ κάνουνε τὰ πράματα τόσο ζωντανὰ ὁποῦ μοῦ φαίνεται καὶ τὰ βλέπω μπροστά μου. Αὐτὸ γιὰ μὲ εἶν' ἀπόλαψη. Γιὰ νὰ μὴ σᾶς πολυλογῶ σᾶς λέω πῶς μένω πολὺ ὑπόχρεως.

Δικός σας

. . . . .

. . . . 9]4]910

Σεβαστὲ Κύριε Ἀλέξ. Πάλλη,

Σᾶς εὐχαριστῶ μ' ὅλη μου τὴν καρδιὰ γιὰ τὴν εὐγενικιὰ προθυμία καὶ καλή Σας διάθεση νὰ μοῦ στείλετε τὴ Γραφὴ καὶ Ἰλιάδα Σας. Ἄλλοι κάνουν σκολειὰ μὲ μαρμάρινες κολόνες γιὰ νὰ εὐεργετήσουν τάχα τὸ δυστυχισμένο Ρωμαΐικο καὶ νὰ δώσουν στέγασμα στὰ μικρά του. Μὰ κι' αὐτοὶ εὐεργέτες δὲν εἶνε, δὲν ἔχουν δὲ μέσα τους παρὰ ἕνα πόθο πῶς νὰ φημισθῇ τόνομά τους, καὶ τὰ δύστυχα δὲ παιδιὰ τίποτε δὲ μαθαίνουν ὅσο σὲ καλὰ κι' ἂν τὰ βάζουν σκολειά. Μαραίνονται καὶ νεκρώνονται κεῖ μέσα μὲ τὸ σχολαστικισμὸ καὶ τὰ σχολικὰ παλάτια γίνουνται τότες γι' αὐτὰ οἱ «κεκονιαμένοι τάφοι» τῆς Γραφῆς. Μᾶς ἔκαμε καὶ ἡ μεγάλη σας καρδιά, ὁ ζῆλος καὶ αἱ γνώσεις σας ἕνα δῶρο γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ ἔθνους. Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε κρυερὸ καὶ βαρὺ καὶ δὲν πλακώνει ψυχές. Εἶνε γεμάτο ζωὴ καὶ χάρι καὶ ζωογονεῖ καὶ φωτίζει. Μιὰ μέρα θὰ τὸ γράψῃ κ' ἡ ἱστορία.

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ γιὰ τὴν ὑπόσχεσι νὰ μοῦ στείλετε καὶ τὸν Κόπανο. Τὸν περιμένω μὲ πόθο.

Μὲ σέβας καὶ ἀφοσίωσι

. . . . . .

. . . . 2]15 τοῦ Ἀπρίλη 1910.

Στὸν ἀξιότιμο κύριο Ἀλ. Πάλλη

Λίβερπουλ

Ἀξιότιμε κύριε,

Τὸ εὐεργετικὸ καὶ παρήγορο γιὰ τοὺς σκοποὺς τ' ἀδερφάτου μας γράμμα Σας, τῶν 23 τοῦ Μάρτη, μ' ἀπερίγραφτη χαρὰ τὸ λάβαμε στὴν ὥρα του, καθὼς καὶ τὰ βιβλία ποὔχατε τὴν καλὴ διάθεση νὰ μᾶς στείλετε.

Τί νὰ Σᾶς ποῦμε. Μὰ τὴν ἀλήθεια σὲ τέτοιες στιγμὲς δένεται ἡ γλώσσα καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ δυὸ λόγια π' ἀξίζουν σ' ἕνα μεγαλόκαρδο εὐεργέτη. Ἡ δωρεά Σας γιὰ μας τουλάχιστο θὰ μείνῃ ἀλησμόνητη. Τ' ἀδερφάτο μᾶς σάν πως βρίσκεται ἀκόμα ἀπροστάτεφτο, μὲ ὀχτὼ δέκα μέλη, ἔχει νὰ πολεμήσῃ μὲ πολλούς, καὶ γιὰ νὰ τοὺς καταπονέσῃ, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ γερὰ κεφάλια καὶ καλὰ βιβλία, γιατὶ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ δυνατὲς ἀσπίδες μας εἶναι ἡ μελέτη. Γιὰ καλή μας τύχη τὰ μέλη μας εἶναι ὅλα μὲ θέλησι καὶ μὲ ἀπόφασι· δασκάλοι ἂν ἀγαπᾶτε οἱ τρεῖς κ' οἱ ἀποδέλοιποι νιοὶ πραχτικοὶ καὶ μορφωμένοι. Μᾶς λείπουνε λοιπὸν τὰ βιβλία. Ἀφτὰ ἢ τ' ἀγοράζουμε ἢ μᾶς τὰ στέλνουνε χάρισμα καρδιὲς σὰν τὴ δική Σας καὶ τοῦ κ. Φωτιάδη. Γι' ἀφτὸ καὶ Σᾶς θεωροῦμε ἱερούς, γι' ἀφτὸ καὶ ζητήσαμε τὴν εἰκόνα Σας, γιὰ νὰ τὴν ἔχουμε γιὰ καμάρι μας, γι' ἀφτὸ καὶ σύφωνα μὲ τὸν κανονισμό μας Σᾶς χεροκροτοῦμε δωρητὴ τ' ἀδερφάτου μας. Ὁ τίτλος ἀφτὸς ὅσο μικρὸς κι ἂν εἶναι, ὅσο κι' ἂν τὸν χαρίζουνε νέοι χωρὶς καμμιὰ ἴσως κοινωνικὴ ἀξία, εἶναι ὅμως πάντα σεβαστός, γιατὶ Σᾶς τὸν προσφέρουνε ἄδολα ἄδολα μέσα ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια τους σὲ Σᾶς τὴν ἀτράνταχτη κολώνα τῆς πολυζηλεμένης μας Ἰδέας. Δεχτῆτε τον λοιπὸν ὅσον φτωχὸς κι' ἂν εἶναι καὶ μαζὺ μὲ ἀφτὸν καὶ τὴν παντοτεινή μας βγνωμοσύνη.

Μὲ ὅλο τὸ σέβας

Ὁ Πρόεδρος — Ὁ Γραμματικὸς

. . . . . — . . . . .

Στ. Γρ.—Νὰ μᾶς γλυκοχαιρετᾶτε, παρακαλοῦμε, καὶ τὸν κύριο Ἀρ. Ἐρταλιώτη καὶ νὰ τοῦ πῆτε πῶς ἀπ' ὥρα σ' ὥρα περιμένουμε ἀπάντησή του. Γιὰ τὴν κακή μας δὲ τύχη κι' ὁ κύριος Ψυχάρης δὲν μᾶς ἀπάντησε ἀκόμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Florian-Parmentier. «Par les rontes humaines». Poème. Μιὰ ψυχὴ ἀπὸ τὶς διασκορπισμένες στὸ ἄπειρο, σαρκώθηκε σὲ ἄνθρωπο. Καὶ τώρα ἡ ἀνθρωπότητα ξετυλίζει μπροστὰ στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν τὰ φριχτά της θεάματα καὶ τόνε βαρκίνει μὲ θλίψη βαθήτατη. Κι ἀποτραβιέται ὁ ἄνθρωπος στὴ μοναξιὰ τῆς ἐξοχῆς, ἐλπίζοντας ἐκεῖ νὰ βρεῖ τὴν ἀπόλυτη εὐτυχία. Μὰ ὁ πόνος τῶν ἀδερφῶν του, τῶν ἀνθρώπων, τόνε ταράζει. Καὶ ξαναγυρίζει πάλι στὴν Πολιτεία γιὰ νὰ τοὺς παρηγορήσει, σκορπίζοντάς τους τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Μὰ ὅλοι τότε τὸν εἰρωνεύουνται καὶ τόνε διώχνουν. Κι ὁ Ἄνθρωπος τότε ἀποχτᾶ τὴν ὑπέρτατη σοφία. Ξαναγυρνᾶ στὸν ἑαυτό του, βρίσκει τὸν ἀληθινὸ Θεὸ καὶ πεθαίνει—ἐξαφανίζεται στὴ Θεϊκιὰ οὐσία τοῦ Κόσμου.

Αὐτὴ 'ναι ἡ κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Παρμαντιέ. Ἡ ἐχτέλεση, ἀνάξια λόγου.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΚΑΙ ΠΑΛΙ...ECCE HOMO

Φίλε «Νουμᾶ»,

Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος στοὺς «Καιροὺς» τῆς Δευτέρας χτύπησε τὸ «Πρότυπο Δημοτικὸ σκολειό». Τὸ βρῆκε—δὲν ξέρουμε καὶ μεῖς τί τὸ βρῆκε. Ὁ ἴδιος ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος ἄλλοτε στὸ 218 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» (22 τοῦ Ὀχτώβρη 1906, σελίδα 8, στήλη 1η καὶ 2η) δημοσίεψε τὰκόλουθα χρυσὰ καὶ διαμαντένια λόγια:

«Ὁ *Νουμᾶς* ποὺ ἔχει τόσους σοφοὺς καὶ πλούσιους φίλους καὶ ποὺ ἐφρόντισε ὡς τώρα μόνο γι' ἀρφαβητάρι, δὲν μποροῦσε τάχα νὰ φροντίσῃ καὶ γιὰ ἕνα σκολάκι, γιὰ ἕνα Νηπιαγωγεῖο;

«...Στὴν Ἀθήνα εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν ὑπάρχουν σήμερα ἀρκετοὶ νέοι γονεῖς, τόσο φιλόστοργοι ὅσο καὶ φωτισμένοι, ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ μαθαίνουν τὰ παιδάκια τους σ' ἕνα νηπιακὸ κῆπο νὰ παίζουν καὶ νὰ τραγουδοῦν στὴ **γλῶσσα τους**...

«...Ἕνα σκολάκι ποὺ θὰ εἶχε καλὲς δασκάλες, διαταγμένες νὰ κουβεντιάζουν μὲ τὰ πκιδιὰ στὴ ΖΩΝΤΑΝΗ ΓΛΩΣΣΑ, νὰ τοὺς λένε ὅλα τὰ πράγματα ΟΠΩΣ ΤΑ ΛΕΝΕ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ καὶ νὰ τοὺς μαθαίνουν ὄμορφα τραγουδάκια γραμμένα στὴν ΙΔΙΑ ΓΛΩΣΣΑ, θὰ εἶταν σκολάκι πολὺ συμπαθητικό, πολὺ ἀξιαγάπητο καὶ θὰ τὸ ὑποστήριζαν μὲ τὴν καρδιά τους ὅλοι οἱ φρόνιμοι γονεῖς τῆς Ἀθήνας.

«...Τὸ πολὺ πολὺ μποροῦσαν νὰ παίρνουν τὸ ΑΡΦΑΒΗΤΑΡΙ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»... Τί διάβολο! γιὰ ἕνα ἀρφαβητάρι χωρὶς ἴα καὶ χωρὶς ὦὰ δὲν πιστεύω δὰ νὰ σηκωθῇ Ἐπανάσταση!..»

Also sprach Zarathustra.

Μὲ ἀγάπη

ΑΝΤΙΞΕΝΟΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΦΟΙΤ. ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

«*Ἀνθρώπινος μηχανισμὸς*» Κυρίας Ἀλ. Παπαμόσκου 25 σώματα.

«*Γεωργικὰ*» *Βεργίλιου*, μετάφραση Κ. Θεοτόκη, 10 σώματα.

«*Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία*» Π. Νιρβάνα, 20 σώματα, κι ἀπὸ τ' ἄλλα φιλολογικὰ ἔργα του ἀπὸ ἕνα ἀντίτυπο.

«*Ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Δειλινοῦ*», «*Οἱ σκλάβοι τῆς ζωῆς*», «*Στὸ ἄλμπουρο*», Πκρορίτη, ἀπὸ ἕνα ἀντίτυπο.

Παρακαλοῦνται τὰ μέλη τῆς Φοιτητικῆς Συντροφιᾶς νὰ μαζευτοῦν τὴν Κυριακὴ στὶς 3, δρόμος Βαλτετσίου ἀρ. 1.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ἕνας παραπολὺ νεαρὸς ποιητής, ὁ Δόγης, ἄξιος μαθητὴς τοῦ κ. Πολέμη, δημοσίεψε σὲ τόμο τὰ τραγούδια του μὲ τὸν τίτλο «Καινούρια λύρα». Ὁ ποιητὴς στὶς πρῶτες πρῶτες σελίδες τοῦ βιβλίου του δημοσιεύει καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ πατέρα του. Νά, γιὸς μιὰ φορὰ κ' εὐτυχισμένος ὁ πατέρας ποὺ τὸν ἔχει.

— Τὸ μόνο σατυρικὸ φύλλο σήμερα τόχει ἡ Πάτρα καὶ πρέπει νὰ καμαρώνει γι' αὐτό. Εἶναι τὸ καμαρωμένο «Ἐνσταντανέ». Γιομάτο σάτυρα τσουχτερὴ καὶ γέλια. Τὸ τελευταῖο του μάλιστα φύλλο μὲ τὸ «Καθαρεύουσα καὶ δημώδης» καὶ μὲ τοὺς «Ἀχαϊκοὺς ἀγῶνες» εἶναι γιὰ ρούφημα.

— Τὸ περασμένο Σαβατόβραδο στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ» ὁ κ. Ἀθ. Μπούχλας διάβασε μιὰ δραματικὴ σκηνή του καὶ μερικὰ ἀνέκδοτα τραγούδια του ποὺ ἀκουστήκανε μὲ προσοχή.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κκ. Β. Ἀδαμ. στὴν Προύσα καὶ Π. Πέτρ. στὴ Σωζόπολη. Λάβαμε συντρομὲς κ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Μ. Πετρ. στὸ Καστελλόριζο. Λάβαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 910 κ' εὐχαριστοῦμε. Δὲ βλάφτει ποὺ δημοσιεύουνται κ' ἔτσι, ἀνάρια ἀνάρια. Πάντα διαβάζουνται μὲ προσοχή.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (*μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Λύτρα*).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (*μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδη*).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι καλλιτεχνικὰ δεμένο.

Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἑστίας» δρ. 3,50.